

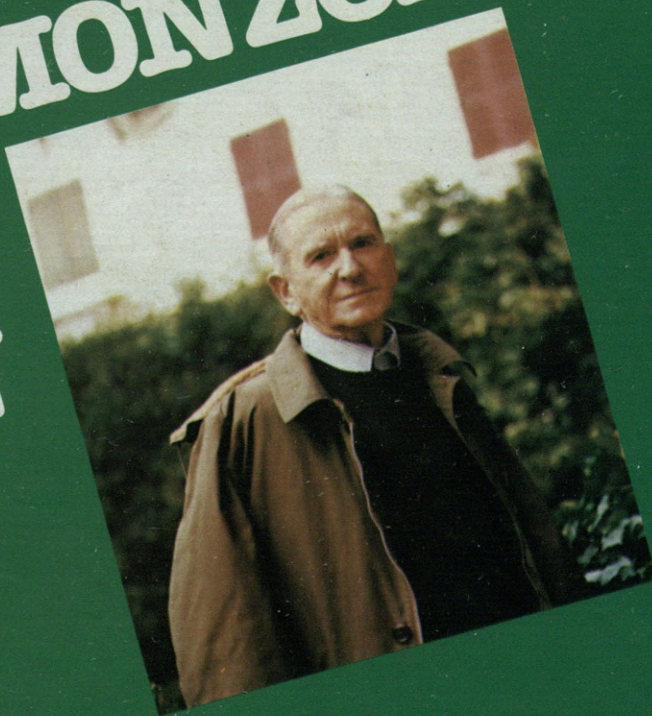
zeruko **ARGIA**

1976-Azaroa-28 - XXVI garren urtea 714 zenbakia

Euskal sindikato
astea Pasaian

HERRI ARE KIN

MONZON

MINA S.A.

BARRA SELECTA

MINA

**JAMON
OCIDO**

MINA

FOIE GRAS

CALLOS

MINA

**NAFARROAKO EMAITZAK
HERRIAREN OSASUNA**

**A MANOS DE
CERDO** GUISADO

Referen- duma Hautes - kundeak Amnistia

non zer

Sindikatoa, alderdia eta beste . . . 4

Hego Euskal Herrian ekonomi sek-
torea 8-10

Quevec ere independentzia bi-
dean 11-12

EGAM eta GAI gazte erakunde-
ak 14-15

Telesforo Monzon herriarekin 16-19

Euskal sindikato astea Pasaian 20-21

Referenduma eta hauteskundeak gainean ditugu. Gerra batean 40 urtez oinarritu den aginteari gerra-oinarriak zahartu eta ahuldu egin zaizkio. Izan ere Herrian oinarritzen ez den agintea beti koloka da. Eta uztailaren 18tik errege izena hartu duenak Herriarengandik nahi luke hartu izana. Lehen bait lehen gainera.

Baina uztailaren 18a eta Herria ezin dira inolaz ere elkartu. Bieta-koren batekin eten beharra dauka. Lehena, ordea, lokarri sendoz lo-tua izaki goizetik gauera aldatzeko. Euskal Herriari bere eskubideak eta askatasuna ukatu zizkion lehenak ezin orain aitortu.

Errege ez da Euskal Herrira etortzen ausartu. Ezin esku hutsik azaldu. Bestalde, berriz, Herria ukatuz sortu zen lehenak eskurik be-tetzen ez uzten. Amnistiarik gabe, estatutorik gabe, ikurriñik gabe ez daiteke ager.

Etortzen ausartu ez den Erregeren Gobernuak referendumara eta hauteskundeetara deitu nahi dio Euskal Herriari. Baina, zertarako? Euskal Herriak garbi agertua du bere nahia. Euskal Herri osoa egon da oposizioan hasera haseratik. Kaleko oihu ozenak eta tal-deen jokoak engaiñagarriak eta liluragarriak direla uste badeza nor-baitek hor ditu herri xeharen jokabide garbiak begien bistan. Berro-gei urtez Estatuaren jaun eta jabe izan denaren edo Diputazioko lehendakari izan denaren hiletetara ez da herri xehea biltzen. Fran-tziako Estatuaren mendeko izan den artzaiak, aldiz eliza hori berbe-ra lepozurreraino betetzen du.

Aldaketarik eta hauteskunderik nahi duen ala ez Euskal Herriari galdetu beharrik ez dago. Eska eta eska ihardun du beti. Beronek es-katzen dituen neurrikoak eskaini behar zizkio, ordea. Horretarako asmorik badenik ez dirudi, berriz. Hor da koska.

Indarrez zapaldu eta mindutako herria goxatzeko moduko ezer ez du egin oraindik aldaketa eskainka datorren Gobernuak. Amnistia entzungor egin dion Gobernuak itxaropen gutxi izan dezale.

Era honetan, Euskal Herriari oposizioan jarraitu beste biderik ez zaio geratzen orain ere. Parte hartzeko moduko jokurik ez bait zaio eskaintzen.

Elkarrizketan hasteko bake-giroa behar da. Amnistia osoari uko eginik ez daiteke elkarrizketan has. Gobernuak, berriz, horri uko egin eraziz nahi lioke konponbideari ekin.

Berriro ere borrokari jarraitu beste biderik ez zaio geratzen Euskal Herriari, zoritxarrez.●

zeruko ARGIA

Lehendakari:

Kaetano Ezeiza.

Buruzagi:

M. Atxaga, D. Unanue, Elixabete Garmendia.

Zuzendari:

Gorka Reizabal.

Zuzendari-ordeko:

Pilar Iparraguirre, Mariano Ferrer,
Miren Jone Azurza.

Berri-emale orokorrak

L. A. Aranberri "Amatiño", Gexan Lantziri, Mikel
Bujanda, Herrialde, Estepan Aldamiz-etxebarria.

Idazleak:

Alkiza, Arostegi, Amunsa, Ansola, I. Bujanda,
Bakaikoa, Larresoro, Lefe, Lertxundi, Lizarralde,
Karlos Santamaría, Martín Ugalde, Mikel Ugalde,
Joxe Azurmendi...

Herrietako berri-emaleak:

Odile Kruzeta (Eibar), L. Baraizarra (Markina),
Axari (Idiazabal), Idiakez (Deva), Alix Trueba
(Karrantza), Etxetxukoak (Herrera), Sistiaganeko
Pello (Lezo), M. Izeta (Baztan), Mendiaga (Arra-
sate), Ertxin-Harri (Zestoa), Murumendi (Beasain),
Katazuri (Durango), Barrenetxea (Oizartun),
Anatsan (Azpeitia), Iñalurreta (Pasai Donibane),
Uria (Hernani), Giro (Zaldibia), Mahasti (Erren-
terria), Metal-lurri (Lazkao), Azpiroz (Berastegi).

Marrazkilaria: Antton Olariaga.

Argazkilaria: Arturo Delgado-Loubet

Fotollitoak: Emilio S. L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta

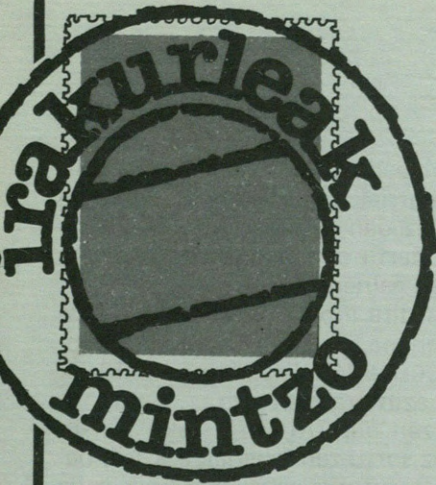
Aragoiko Kaputxinoak.
Burlada, Kale Nagusia, 50-1.
Donostia, Okenda 22
Telf.: 41-95-88.

Moldiztegia eta Idazkola:

"Gráficas Semi"
Plaza Lasala, 3
Donostia
D. L.: 80-1963

HARPIDA SARIA:

Barruan	600	ptz.
Korreo batasuneko herrietan	700	ptz.
Atzerrietako beste herrietan	1100	ptz.
Airez	1700	ptz.
Salmenta (ale bakoitzak)	25	ptz.

EIBARREKO ABERTZALEEI GUTUN IREKIA

Zeruko Argia-ren 710. zenbakian: "Eibar aldean Abertzale talde guztiak bildurik" izeneko artikulu irakurri ahal ukan dugu.

Bertan datozen zenbait nahiko subjektiboak iruditzen zaizkigu eta beraien asmoa ez dateke agian "abertzale talde guztiak" biltzeko nahia, horrelako batasun bat lortzeko beharrezkoa baita suszeptibilitate eta alderdikeriak ere baztertea.

Azter dezagun, bada, artikulo horren mamia. Gehiegi ez luzatzeko esaldi batzu bakarrik aipatu ditugu:

"... abertzaleen biltzarrea eratu zen. Hirurehunkada pertsona guztiz l...!"

Gazteak erruz (sic) ezker ezkerrekoak gehienik..." "inork inongo errepresentatibiterik agertu ez zuen arren".

"Hastekoz, aurpegirik erakutsi ez zuten bi gaztek, ordu erdi inguruko irakurraldi bat eskeini zuten, P. P.A. (Partido Popular Abertzale) delakoaren programa oso eta orokorra agertarazit".

"Irakurketa astuna gertatu zen /.../ eta talde jakineko baten protagonismoaren inguruan. Ez ziriudien, bestalde, programa hura han bildurik jendearentzat propio burutua zenik. Alde batetik, erabat erdaraz irakurri zelako, besteik, erabait presuponeto (independencia, esaterako) superaturik duen publiko baten aurrean. Horrez gainera, hainbat mugimendu aipatzean I.A.M. eta L.A.B. aipatu zituzten, L.A.K. adierazteke, Eibarren L.A.B. esistitzen ez duelarik (resic), eta bai, ordea, indartsu, L.A.K."

"Jendeak, Bilbo aldean taxuturiko diskurso-
ren bat irakurri ote zen susmoa atara zuen".

Eta ere beheago dio:

"Emakume batek, ordurarte hitz bat beta ere euskaraz ez egitea salatu zuen." "Efektibitatearen" atxakiaz erantzun zioten haserako irakurleek, biak euskaldunak /.../. Jendea, ordea, kontra atara zen, inon egitekotan abertzale biltzarre batetan behar zela euskaraz hitz egin eta..."

Honaino berriemaileak dioena. Nahiz eta bertan datzan "jokua" edonorentzat argi egon, guk, eta batzarreko partaide izan ginelako, analisi sakonago bat egitera aurreratuko gara, gure asmo bakarra, gauzak argi uztea eta indarren batasun tinko bat eraikitzea delarik.

-Hastekoz inon "manejorik" ikusi bazen, be-

rauk, batzarrean bertan egon zen elkarrizketan salatu behar ziratekeen, guztien aurrean, aldikari batetara jo aurretik.

-Bigarrenik, kontraesan nabari bat dager esaten baitu "inork inongo errepresentatibiterik agertu ez arren "eta gero beheago" bi gaztek /.../ P.P.A. delakoaren programa oso eta orokorra agertarazit".

Hemen hiru gauza aipatu nahi genituzke:

1- Irakurri zena ez zela inoren programa politikorik izan. Irakurri ziren bi agerpenetatik, bata, Bizkaiko Komiteen Koordinadorak egina zen eta bestea Santutxuko hauzategiko batzreak; (Beraz, edo politikaz ez duk/n deus ulertzen edota hire helburua nahasketak eta enfrenta nenduak sortzea bide dun/k).

2- Biziki harritzen gaituela P.P.A. delako talde edo alderdi horrek. Oso oker ez bagaude arras ezaguna dugun egunkari batetan asmatutiko siglak dira horik. Uste dut horrelako berriegatik edo, Herriak ez erostea erabaki duela. Iturri horik, beraz, merkeegiak iruditzen zaizkigu.

3- Aitzin batzarre batetan guztiok lanak edo ponentziak aukeztekotan geratu ginela eta bi lan hauek izan zirela agertu ziren bakarrik, Lotsagarria deritzegu horrenbeste gauza "superaturik duen publiko" eta horren "ezker-ezker-tiar" direnen artean ponentzia bat gai ez izatea. Ala jendearengan ez inluitzeagatik nahiago dute ixilean egon?

Hirugarrenik "aurpegirik erakutsi ez zuten bi gazte"rik ez zela egon. Gazte bat egon zen eta guztiok ikusi ahal ukan genuen bere aurpegia. Mamuen garaia iragan zun(n)an. Esaldi fantasmagoriko horiez zer irudi eman nahi duk/n? -Laugarrenik Euskaraz irakurri behar zela diok /n zeren eta erdaraz irakurri zelako ez duk/n ala uste "han bildurik zeuden jendearentzat propio burutua zenik".

Gu ere euskaraz irakurtzearen alde oso-osoan gaude. Baina han zegoen jendeak, ez dugu uste praktikan, helburu hori urrunetik ere susmatzen zuenik.

Izan ere, laburrago egiteagatik erdaraz hitz egitea eskatzea ez da normala.

Esan dezagun, bidenabar, hau ez zuela agerpenak irakurri zituena esan, mahaian "modertzaile espontaneo" bezala zegoenak baizik.

Horrez gainera, norbaitek botoz erabakitzea eskatu zuen. Non eta noiz ikusi da espresateko eskubidea botoetara jartzea? Hori esateko behar da fatxista izan! eta jendeak ere hori entzun ondoren ados xamar gelditzeko potroak zabalak ukan behar ditu, nonbait! koeskubidea botoetara jartzea? Horiesateko behar da fatxista izan! eta jendeak ere hori entzun ondoren ados xamar gelditzeko potroak zabalak ukan behar ditu, nonbait!

Egoera normal batetan ez ginateke honegatik gehiegi harrituko, haina "zenbait presuponeto (independencia esaterako)" gainditurik duen jendeak horrela pentsatzeko edo ez daki non oinarritzen den nazional arazoa edo hobe dute planteamendu errealeis

jendeak horrela pentsatzeko edo ez daki non oinarritzen den nazional arazoa edo hobe dute planteamendu errealeista batrutatik hasi.

Uste dugu garaia dela euskalduntasuna oinarri tinko batzutan finkatzeko, ala oraindik ere euskaldun izatea ORH- edukitzean datza?

-Bostgarrenik "Bilbo aldean taxuturiko diskurso" bat izatean ez dut pentsatzen horren

pekatu izugarria zenik, Bizkaian esperientzia hau aurrera bait doa eta komeni zaigu beste tokiak (Bilbokoak zein Errenterikoak) kontutan hartzea bederen. Ala autosufizienteak ere bagaituk/n?

Kontutan hartzeak ez baitu esan nahi horrela egitea. Guzti hura, eztabaidatzen hasteko urrats bat zen. Eibarreko egoeraz azterketa berezi bat egin beharko dugu, zalantzarik gabe, baina hori guztiok behar dugu egin inork eginikakoa krikatzea erraza baita, norbera ...kantak dioen bezala:

Aita semeak tabernan daude
ama eta alaba jokoan..."

PATXI MUTILOA

Erredakzioaren oharra

Gai beroni buruz argitara eman genuen 711 zenbakian M. A. irakurlearen gutuna. Ez genuen geure iritzirik azaldu, nahiz eta gure ustetan interpretazio oker nabarmen bat edo beste sumatu. Beste irakurle honen gutunaren ondotik, berriz, honako puntu hauk argitu beharrean gaude.

1- Harako informazioa (710 zenbakioa), biltzarrean parte hartu zuten hiru pertsonaren iritziez osatua izan zen. Bata ezker muturrekoa, bestea ezkerrearen eskuinekoa eta hirugarrena independentista. Hirurak langileak, "sartuak" eta hein batetan konprometituak. Geroztik Z. ARGIA hirurokin mintzatu da, eta ez dute esan ahal izan erredaktatzaileak ezer gehitu edota asmatu zuenik.

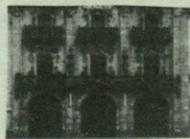
2- Z. ARGIAk siglen zerrendarik ez argitara emateko ordena jaso zuen kasu honetan, bai eta biltzarrea non izan zen eta bi aurkezlarien izenak ez esatekoa ere. Z. ARGIAk ez du, beraz, fantasmarik asmatu. PPA (horrela esan ziguten) aipatu bazen, gertatuaren ulermenak nahita ez eskatzen zuelako izan zen.

3- Z. ARGIAk argitara eman informazioa erabat onartua eta aipatua izan zen hainbat sektoretan, independentietan batipat. Eta baita "hori zela gertatu zena", eta "ez duela erdirik ere esan" komentatu ere.

Jendeak antolatzaile edo eragileek espero ez bezala erreakzionatzea kontutan hartu behar den posibilitatea da. Eta hau ez da kritika, kazetariet politiket eskaintzen dieten konstatazioa baizik.

4- Z. ARGIAk ez du uste bere zeregina eztabaidatan hastea denik, kalean sumatzen den giro abertzalearen bozemaile izatea baizik. Iritzi pertsonalek ere badute, noski, toki, P.M. irakurle honen gutun luzea (luzeegia) lekuko.

5- Z. ARGIAk kazetaritza nahi du egin, politikoei nahi ala ez. Entzutea ere guztioi dagokigu, ez baikara gure artean beti "amen"ka arituko. Honengatik, aste-kari hau bat dator P.M. izeneko irakurlearekin, eta orobat errepikatzen dio berari, subjektibitateak, suszeptibilitateak eta alderdikeriak baztertzeko beharrezko zaigula den-denoi.

herriko plaza

Duela bizpahiru astebete, D. Amaitermin adiskideak kontatu ditu, orrialde hauetan, Partido Socialista Obrero Español delakoaren jauntxo batek zer esan duen:

— Autonomiak izozgailuan behar dira. ("Las autonomías han de quedar en el congelador").

Gero, nonbait, zaporea batere galdu gabe, Madriden jateko modukoak egon daitezten...

Eta bitartean, "Espainiako ezkerre laguna da" entzuten da oraino ere bazterretan, baita abertzale sutsuengandik ere. Oroimenik ez dute halakoek edota lausotu egin zaizkie begiak: bestela ez dut aditzen.

Oroitarazi behar ote da espainiar ezkerrek BETIDANIK borrokatu duela euskal abertzaletasunaren kontra? Gogorazi behar ote dugu zein GOGAIDE ziren Prieto ezkertiarra (Partido Socialista Obrero Español) eta Primo de Rivera eskuin-muturrekoa (Falange Española), euskal arazoari buruz? (Liburuetan ikus daiteke inoiz ere elkar besarkatu zutela, Prietok Parlamentuan euskaldunon kontra hitz egin ondoren). Ohartu ote gara ezkerre nagusi zen Parlamentu horrek OSO EGOERA LARRIA iritsi arte, hots, Francoren armada Elgetara heldu arte, ez zio-la Euskadiri bere Estatutua eman, hau motz-motza izan arren?

Eta ez gara hemen aintzinako gauzez soil-soilik ari. Egun ere GAUZA BERA ageri da, ikusi nahi duenarentzat bederen. Mugica Herzog "sansebastianense" horren hitzez gainera, horra non, urrutira gabe, Tierno Galvan-ek (Partido Socialista Popular) berriki esana: "Regionalismoa, burgesiak bultzatua da" (!!!).

Kataluña eta Euskadiren nazio-grinaz ari zen, haina dirudienez espainiarrek bakarrik dute nazio izateko eta deitzeko eskubidea. Gainerako guziok Espainiako eskualdetxo hutsak gara. (Azken "Berriak" aldizkarian gogorrangoak esan omen ditu.)

Otoi! Utikan gure itsukeria hori! Noiz ikasiko dugu lehen ikasgaia, hots, Estatu zanpatzaileen eskuinak nahiz ezkerre izan ohi dutela minoriei buruz iritzi bertsua? Noiz konturatuko gara Alderdi horiek inoiz makurtzen badira, EZIN BESTEAN dela, minoriek hartu indarra-gatik?

Algeriako kasua ezin argiago da. Algeriar abertzaleek nazio borrokari ekin zioten, Frantses kolonialismoa beren gainetik uxatu nahiz, 1950. urte inguruan, Frantziako Alderdi GUZIAK "frantses Algeria"-ren alde ziren. Gero, algeriar abertzale ol-

Espainiako ezkerre eta euskal arazoa: argi apurño bat

DANIEL IBARGOITI

eta ORDUAN BAKARRIK, aldatu ziren: aurrena, autonomiaska bat p oposatu zuten ezker Alderdiek, eta gero, nekearen nekez, Algeriako independentzia, Parise-kiko lokarriak eten ez zitezen eskatuz.

Euskadi ez da hor bereizkuntza bat. Azken 80 urte hauetan zer ez ote duten esan kanpotar Alderdiek (eskuin nahiz ezkerrekoek) euskal abertzaltasunaren kontra! Zer Sabinen beraren kontra! Zer Jose Antonio Agirre-eta laidotzeko! Zer Estatutua geldi-erazteko! Zer abertzale sindikatuari bere izen ona kentzeko! Azkenean, GOGOAZ BESTERA, abertzaletasunaren aurrerapena aitortu behar, baina bitartean hara deabrukeriak mukurru!!

Eta guri hurbilago: erdal alderdietatik, ezin konta ahaleko erasoak jasan behar izan ditu euskal abertzale oldarrak: ikastolak burgesak zirela, euskaltzaleak arrazistak, euskara galdua zen lekuetan faxismoa zela berpiztu nahi izatea, nik dakita zer barrabaskeriak! Azkenean, lehen bezala, GOGOAZ BESTERA, makurtu behar izan dute gaizki esaleek. Bitartean, Iparraldean, ez dira amaitu ikastolen kontrako erasoak. Eta hor BAT DATOZ Frantziako eskuin-ezkerrek, Alderdiak eta Irakasle-Elkarteak.

Bukaera Gisa

"Nondik datorke iritzi hori?", galdegingo du baten batek (hots, Espainiako ezkerre gure laguna delako iritzia). Zerba-it esan badugu ere, horra, laburtuak, bi sustrai nagusi:

1. Geure kondaira ez dugu ezagutzen. Eskuin-ezkerrek beti izan ditugu kontra eta anitzetan erabili nahi izan gaituzte. Guk indarra hartuz gero bakar-bakarrik aldatuko dira. Ez da ikasten Madrid aldean Euskadiko nazio bat dela eta nazio bat denez bere buruaren jabe izateko eskubide osoa duela.

2. Abertzaletasun eta sozialismo teorian gure AHULEZIA. Axola handiko pundua da bigarren hau. Ezen, "GARAIA"ren 2. alean ageri denez, kanpotar Alderdi, talde eta taldeska batzuk (Movimiento Comunista de España, Partido Comunista Español, Liga Comunista Revolucionaria, Organización Revolucionaria de los Trabajadores eta abar) abertzale edo abertzale izan jendeaz sortu edo hazi egin dira. Horrek esan nahi du hutsune bat, edo behintzat konplexu bat senti dutela esukaldun askok, ez ote ziren behar adina ezkertiarrek. Kanpotarren anti-euskaltasuna horren errazki barkatzea ere hortik dator.

sindikatoa, alderdia eta beste

Hainbat urtez izkutuan eta isilian ihardunik, ari zaizkigu plazaratzen batzu erraza

Zinez eztabaigarria bihurtu da hauzi hauxe. Ez agian arrazoirik gabe: hainbat Alderdi erreformistek aski ongi ezarri baitu bere ideologia sindikal mugimenduaren baitan. Burges eta burges tipiaren ideologia hain sakonki sartu baldin bada langile mugimenduaren barruan, pentsatzekoa da horretarako erabili dela nolabaiteko mekanismorik: Alderdi erreformista eta langileriaren sindikal mugimenduaren arteko harremanetan datzan mekanismoa hain zuzen. Halaz ere, harreman hori aski konplexua da.

ta besteak oraindik izkutuan, nahiz Estadu nahiz Euskal Herri mailako indar sindikalak. Izkutuan ihardun beharrez aurkitzen direnak, adibidez, LAB eta LAK ditugu; ez noski, plaza publiko legalarik nahi ez luketelako, egungo legalitateak legalizatzen ez dituelako baizik. Antzeko gauza gertatzen da, bestalde, Alderdi politikoen ere. Bai batzuek eta bai besteek asumitzen dituzten presupuesto ideologiko eta helburu politikoetan datza, legalitatearen gorabehera. Presupuesto eta helburu horik moderatuak baldin badira, plaza publiko legalizatuaren atak irekiak daduzkate eta, aitzitik, irulutzailak izanez gero, itxirik berriz.

“CORREO DE TRANSMISION” DELAKO HAUZIA

Zertan datza, beraz, autonomiaren izaera eta tranpa? Izaeraz, esan dezakegu, egitur organizatiboari buruz edozein dela autonomo, zeren halako edo bestelako eta abar. Alderdiarekin harreman organikorik ez duelako, pakturik ez dagoelako eta abar. Hau da, ez dago identifikaziorik egitur organizatiboaren mailan Sindikatua eta Alderdiaren artean. Baina, identifikaziorik bai ala ez maila honetan planteatzen ote da? Maila honetan ematen al da, alegia, sindikatuaren izaera, identifikazio ideologiko-politikoa eta autonomiaren hauzia, azken momentuan? Ez noski, egitur organizatiboaren autonomia nolabait determinantea baldin bada, azken momentuan determinaturik aurkitzen da? Gauza oso sinplea: ez dagoela autonomiarik politika mailan eta ez dela aski “gure sindikatua autonomoa da” aitortzea, sindikatu hori iraultzailea ezate-

ko. Badirudi ordea, zenbait sindikalistentzat autonomiaren lelo hori ez dela tranpa txarra langilea engainatzeko: gu sindikatu autonomo bat gara eta, beraz, langileriaren benetako klase-interesen alde dihardugu. Hona hemen formula politika, hainbat erreformistak asmatua eta ez alferrik gainera: sindiki autonomia bide sozialista.

Egun Euskal Herrian sindikal indar iraultzaileek ere, bestek bezala, sindikatuaren autonomia gorde nahi dute eta horretan ahalegintzen dira. Nolaz ulertu behar ote da, ordea, autonomi hori Alderdiari dagozkionez? Besterik gabe, gure sindikatua autonomoa dela aitortzea aski ote da bada, langileriaren klase-interesepesifikoen alde burrukatzeko? Bistan da, hori ez dela horrela.

ASAMBLADA: KLASA BURRUKAREN LEKUA

Asambladaren lekua, leku berezi bat dela dirudi: hemen markatzen baita, hain zuzen, klase-burrukaren norantza. Egungo baldintz politikoetan langileriaren nahia hortxe mamitzen eta zertzen da. Halaz guztiz, klase burruka burutzeko forma bat da, egun forma dominantea. Eta hemen erabakitzen baldin bada, esan bezala, klase burrukaren norabidea, leku honetan presente egon beharko du euskal sindikalismo iraultzaileak. Alferrik litzateke, alegia, zentral sindikalak eta beste oso ongi finkaturrik edukitzea, leku hortan presentzi eskasa izanik klaseen arteko burrukalekua busten esku uztea.

Ematen duenez, Euskal Herrian behintzat, langile mugimenduaren dinamika berri bat oinarritzen ari da. Eta zentral sindikal zaharrak, noizpat beren funtzio historikoa bete zutenak, egungo baldintzetan ez dabilta oso egoki. Bai asanbladak eta bai langile-kontseiluak, beti eta noiznahi, korrante ideologiko-politiko bati edo besteri atxikirik egon zaizkio historian zehar. Ez dago, bada, sekreturik: nahi edo nahigabe, langileriaren klase burrukaez da juridik edo ekonomiarloan erabakitzen den burruka azken finean, eta “azken fin” hau ez da ahanzi behar, klase burrukaren prozesu osoan presente dagoela. Baitirudi, izan ere, batentzat baino gehiagontzat, “azken fin” hori, prozesu lineal baten azken momentu bat besterik ez dela, Ideologia ekonomizistaren eragina izango da, nonbait.

XEDE ESTRATEGIKOAK DIRELA ETA EZ DIRELA

Beste puntu bat, txit estabaidagarria, helburu estrategikoein sortzen da egungo euskal sindikalismo iraultzailearen baitan. Aldez aurretik argi eta garbi formulatu behar direla helburu horik, nahiz lan-

gile mailako organismo bat izan, alde batetik, eta formulaketa hori kaltegarria dela, bestetik. Lehendabizikoentzat, aldez aurretik sozialismoa, independentzia, Euskal Herriaren birbaterakuntza eta antzeko printzipioak gerorako utzi ezinak dira. Eta hori bi arrazoiengatik: konsigna iraultzaile eta radikalak direnez gero, langileria hezitzen dutelako eta konsigna horien bitartez indar erreformista eta espainolistatik klase burrukaren abertzaletasuna zaintzen delako, mugarri direlako alegia. Bigarrenekoentzat, aldiz, aldez aurretiko formulaketa publikoak, hainbat eta hainbat langile izutu egingo luke, zeren eta hauek ez baitute oraino konsigna horik osoki asumitzeko baldintz-ideologikorik.

Kontu eztabaigarria da noski langileriaren “psikologi” politikoarekin nolaz jokatu behar den, inmigrantez josirik dagoen herri honetan. Baina zalantza orotik kanpo dago, ordea, sindikalismoa ere koordinada ideologiko-politiko batzuen barruan ari denez, koordena horien eremua leku batean edo bestean dagoela. Euskal Herriaz ari garenez, eremuen mugarrria euskal ezker abertzalearen artean eta besteen artean kokatzen eta situatzen da: KAS eta bestek. Tartean dago mugarrria, beraz, eta ezinezko dirudi, idealismo orotarik at, batean eta bestean aldi berean egon daitekeenik edo erreformisten eta irultzaileen artean linearik markatzen ez denik. Sindikalismoan ere, hortaz, hautapen garbia dago: langileen alde ala kontra egoten da, eta ez dago hirugarren hautapiderik.

JOXE M. ODRIÓZOLA

HERRIAREN ERRAIETAN

Beste askoren artean, gu ere han gihan Urepelen Xalbador bertsolari haundiari azken agurra egiteko. Bazen han jendea, bazen han herria, bazen han sentimendu. Baiña ez nator, egia esan, han ikusi eta gertatutakoaren berri ematera. Ni baiño ohituagorik bazen lan hori egiteko.

Urepeleko bidea, lagun batzuk eraginda hartu genuen, horrelako momentuetan iduki ohi gudun eginkizun bakarrekin: agertu, han izan, lagunari agur egin eta, Xalbadorren kasuan, haren herentzia jaso. Baiña, zenbaitetan gertatu ohi den bezala, pentsakizunez beterik etorri giñen han ikusi, entzun eta sentitutakoak ausnartuaz.

Hitz gutxitan esatekotan, herriarekin topo egin genuela esango genuke. Ez genuke asmatuko zer klasetako herria zen esaten: herri xehea? herri jatorra? herri sakona? herri sanoa? herri zaharra? Artzai herria? Nekazari herria? Behar bada, eranskiñik gabeko herri hutsa: Herria.

Errez-bideari helduta, expikazio argi eta osoa berehala emango luke: zenbaitetik: zuk diozun guztia artzai aroko edo, gehienaz ere, nekazari aroko kondarrak besterik ez dira nahiz eta zuk sentimendu ximple batzuekin nahasi eta igurtzi. Azken hondarrak dituzu, Urepel autobidearen azkena den bezela, Xalbador baserria hustutzen ari diren mendietako azken baserria den bezela, Xalbador bera gutxitzen ari diren bertsolarien azkenetakoa den bezela. Dena duzu eder, bitxi eta hunkigarri baiña besterik ez; dena museo-kutxetan sartu eta gordetzekoa eta, gehienaz ere, gure historia zaharraren parte.

Ikuspuntu hau, nahiz eta gordin xamar presentatua izan, gure artean askok ontzat emango luke aldaketa batzuk sartuaz. Izan ere, Euskal Herriaren gaurko egoera eta burruka ikusi besterik ez dago. Era askotako indarren mende bizi eta, herri bezela aurrera ateratzeko bide bakarra, indar berdiñak erabiltzea da. Gizonak eta gizon euskaldunak behar ditugu, beraz ikastola eta irakaskuntza osoan lan egin behar dugu; herri-problema behin ere baiño gogorrago azaltzen zaizkigu, beraz aintamentu eta hauzo elkarrekin sartu behara dago; gizarte gorabeherak gori-gori daude, beraz sindikato eta gizarte-burruka guztietan parte hartu behar dugu; politika-barrutian joko latza eta estua daukagu, beraz al-

derdi politiko garbi eta indartsuak behar ditugu. Hitz gutxitan esateko: gizona, taldeak, erakundeak, aladerdiak, batzarreak, gobernuak, egiturak...

Guzti hau ikusirik, urruti gelditzen zaizkigu bai Urepel eta bai Xalbador.

Baiña, ez. Esandako guztia beharrezkoa dugularik ere, erakunde-gaitzean erortzeko arriak ez bekigu ahaztu. Egiturak, gainegiturak, azpiegiturak, gizona eta gizarteak, herriaherria dute helburu. Tresna batzuk besterik ez dira Herriaren zerbitzurako. Haruntz-honuntz gabilzanontzat, Urepelekoak herri-senaren beharra erakutsi zigun bortizki. Herri-gizon, artista, kantari, karreradun, bertsolari eta jende xehea elkartu ginen denak nahasiak, ahal zen tokian, herri bat osatzen genuelarik, haundi eta txiki, goiko eta behekorik gabe. "Gauden bat" hain zuzen, Urepeleko frontoi-paretan irakurtzen denez eta bertsolariak hain egoki erakusten dakitenez.

Goitik beherako eta, batez ere, behetik gorako hartu-emanek gainera, aintziñako eta oraingoan arteko lokarria ere ezin zaigu ahaztu. Bestela, zimendurik gabeko herria izango litzateke gurea. Zenbait eremutan, elkartze hortan saio egoiak eta ondoren ikusgarriak arkitu dira batez ere artisen artean. Gai hortan, besteak beste, gure Oteizaren bultzada, indartsua izan zen. Dударik gabe, gaurko gure arteko historia-egarriak ere horrelako zerbitzu erakusten du. Hontan ere herri-senaren beharra daukagu, ez lehengoan gelditzeko, lehenaren eskarmentua gaurko moldetan sartzeko baidzik.

Hara Xalbadorrek piztu zizkidan pentsakizunak eta nik esker onez berrari eskeintzen dizkiodanak.

Herri osoan entzuten dira hainbat negar eta malko Xalbador maite, zure zuloa zeiniek ote du beteko Zu eta zure bertso-mintzoa ez dira sekula hilko Hoi bitartez sustraitu zera Euskal Herrian betiko.●

ANDONI LEKUONA

zeruko
ARGIA

EUSKALDUNON ALDIZKARIA

lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

HERRIAK HERRIARENTZAT
EGINA
EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT
ZABALIK

HARPIDETZA

Barruan.....600 peza
Korreo batasuneko herrietan 700
Atzerrietako beste herrietan 1.100
Airez 1.700
Salmenta (ale bakoitzeko) 25

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

Jaun-andreok: astekari hau astero nahi nukeela adierazi nahi dizuet orri honen bidez.

Izena.....
Deitura.....
Helbidea.....
Herria.....
Prob.....
Adina.....
Ogibidea.....
C/C. Nom:.....
Zenbakia.....

★★★

KRISTAU ASKATASUNEAN (II)

AROSTEGI

Zure buruari, gizon eta Herriari askatasuna emateko darabilzun eguneroko burrukan, kristaua zarenez, ez zaitu ahaztu behar, askatasun osoa, Aita Jaungoikoagan iristeko zaudela lurrean. Hori duzula bizitzako azken helburu eta jomuga. Herriaren askatasunaren aldeko zure burrukan, geroko itxaropen gozo bat sorterazi behar diezu zeure ingurukoei, alegia, istiluz betetako gure bizitzaren ondoren, izango dugula egitazko askatasun bete-betea, oso-oso, beti-betikoa

ASKATASUN EGARRIA

Egitazko kristau izatea, ez dut uste txantxetako gauza denik. Askatasun zale eta maitalea izatea dagokizu, kristau zare-lako. Gizon eta Herriak askatzera behar-tzen zaitu kristau izateak, eta, burruka beti ohi da latza. Egarrri hori Kristo Aska-tzaileagandik jaso behar duzu.

Askatasunari buruz, hamaika iritzi eta pentsaera desberdin aurkituko duzu zeu-re inguruan. Ebanjelioaren argiz, pentsae-ra hoiak hauzitan jarri, aztertu eta epai-tzea zerorri dagokizu. Agintarien joko eta pentsaerak, Ebanjelioaz haserre ba-leude, ez atzera egin; kristau kritikalari-ak ez du oiloa izan behar; goikoak epai-tzerakoan ere aske eta librea izan behar duzu. Hau bai zaigula zaila. Hain duzu atsegin, irabazlearen gurdi barruan ibil-tzea ! Guzientzat, baina batipat Elizaren-tzat, benetan kaltegarri horrelako jokoak: Eliza eta Gobernuak elkarrekin maite min-duta badabilta, Eliza bere buruari katego-gorrek ezartzen ari zaizkio. Eta bere bu-rua katez lotzen duen Eliza, nolatan Kristorekin Askatzaile ?

ASKATASUNA NORAINO ?

Behartsu izatetik langilea askatu; eko-nomi aldetik berdintasun haundiagoa ja-rri, berdinago zatitu ondasunak gizarte-an, diru aldetik gizona askatu; zuzentasun bidean gizarte bat sortzeko, kristau bati dagokion lana da hori guzia. Ekonomia hutsean ezin jarri, ordea, Herri baten as-katasun eta zoriona. Ekonomia hutsa gi-zarte on baten oinarri jartzea, materialis-mo zikin batean jausten litzateke. Krista-uaren askatasuneko burruka, gizon eta Herriaren eskubidea osoak lortzera zu-zendu behar da. Hor duzu zure Herria; guztiz zapaldua. Hor zure Ikastolak. Hil ez daitezen zertara ez dute jo behar ? As-ta probak, ardandegiak ireki Herri jaietan, Bertsolari eta Kantariekin jaialdiak egin. Zer ez ? Erdarak bezain eskubide ez du bere Herrian gure euskarak. Ez dator diru laguntzarik Gobernutik. Hor duzu zeure Herria, politika aldetik eskubide guztiak harrapatu zizkiotena eta hainbat odol ixurketa Kondairan zehar eginikoa, gal-dutako eskubide haiek eskuratzeko. Hor dituzu zeure Herrian gizonari dagozkion eskubideak txirtxilduta: bizitzeko, elkar-tzeko, batzartzeko, agerpen-manifesta-zioak egiteko, lan-huelgak egiteko. Kris-taua zaren aldetik, lurrari askatasuna e-

man nahi diozun kristaua; baduzu bai, nun lan egin.

ASKATASUNEAN KRISTOREN TESTIGU

Liturgia, sinismen ezaguera eta sakra-mentuak beharrezkoak dituzu, kristau bi-zitzarako. Hori guztia, ordea, ez da krista-uaren lurreko helburua; kristauaren hel-buru nagusia, batipat, Kristo lurrean a-totzea dela esango nuke eta Liturgia-Sa-kramentua beharrezko bide bat, zure Kristo lurrean aitortzeko. Gauza konkre-tuetan izan behar duzu Kristoren lekuko eta testigu; eguneroko zure bizitzan eta askatasunaren alde eraman behar duzun burrukan, Kristok bezela jokatu behar du-zu. Zure askatasunaren aldeko burrukan, jendeaz maitekiro eta gozoki bizitza, el-karganako begirune eta errespetoan, gau-zak elkarhizketa eta konprehensio haun-dienean aztertu eta erabakiz, Ebanjelioa bizi egin behar duzu.

ASKATASUNEAN JOKOA EGIN

“Ez baterako eta ez besterako”, “neu-trala” izango naiz politika eta gizarte ara-zoetan”. Horrela ezin da mintza egiazki bere burua kristautzat jotzen duenak. Gi-zon eta Herriaren eskubideak uka eta zapaltzen dituztenen aurrean, hotz eta axolarik gabe geldi ote daiteke kristaua? Zure inguruan gertatzen diren zuzenga-bekeria, norberekoikeria eta gezur bizitza-ren aurrean ixilik ezertxo egin gabe kris-taua ? Besteen sufrikarioak axolarik ez badizu, zertan zara zu Kristau ? Zure jo-kaera horrekin, nola zabaldu Jesusen be-rrri ona ? Guziok Aita Jainko baten seme izanik elkarrekin anaia garaia oihu eginez?

POLITIKA EGIN BEHAR

Ebanjelioak ez dizu emango, konkretu-ki, erabaki eta soluzio biderik ekonomi eta politik arazoetan; bai, ordea, behar duzun indarra eta argia gizon eta Herrien askatasunean lan egiteko. Askatasun osoz ongien Ebanjelioarekin datorren alderdia-rekin jokatu beharko duzu politikan. Jo-katu, ordea, ez lo egon. Orain da garaia egiazki eta benetan lanari ekiteko.

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

Sexualitatea eta kristau ikuspegia gaur

Azaroaren 8tik 12arte, ospatu zen Donostiko Seminarioan sexoari eskeinitako Ikastaldia. Donostiako Diozesiko "Teologia eta Pastoral-tza" ko Etxeak eratu zuen apaiz eta gainontzeko hezitzaileentzat. Bertan parte hartu dutenak ehunen bat izan dira.

1.- Asmoa zer zen

Edonork daki sexoa dela eta nolako iskanbila teorikoak eta nolako joera eta konportamendu praktikoak diren gure gizartean, gazteen artean batez ere. Edonork daki, eta ez badaki jakin beza, orain arteko mintzaira sexuala Elizaren monopolioa izan dela ere gure artean, moral aldeko monopolioa berarena zelako edo... Sexoarekiko ikusmira, gehienbat, moraliki egin zen.

Begien bistan dagoen gauza da monopolio hori Elizari eskutik joaten ari zaiola, eta beste zenbait instantziak, ideologikoak eta politikoak, beregain hartzen ari direla eginkizun hori. Eta, bestalde, sexoari ez zaio begiratzen moraltasun aldetik gehienbat, giza errealitate atsegingarri eta giza esperientziako "gauza eder" bat bezala baizik.

Guk ttikitandik, haurtzarotik, alegia, jaso dugun sexo ikuspegia eta sexo konportamendua Elizaren moraltasunean oinarritu zen. Beste arazo bat litzateke, ea moraltasun hori leialki eta jatorki emana izan zai- gun aztertzea.

Dudarik ez dago, azken urteotan sexo gaietan, batez ere teoriko mailan, aurrerakada haundia egin dela. Giza jakintza orok aurrerakada ederrik egin badu, sexo gaietan ere zerbait egin da. Ez nahikoa eta behar den hainbat, baina zerbait egin da. Sexo konportamenduari bagazozkio, berriz, ohiturak asko aldatu direla ez dago esan beharrik.

Hori itsuturik ez dagoenak argi dakusa.

Ikastaldi honek bere gain ukeun galde- ra, honako hau litzateke: zertan den gaur sexo jakintza, eta hortik datorken etika sexuala. Eta hori aztertu ondoren, nola itsatsi ikuspegi berri eta konportamendu berri horik kristau ikuspegian.

2.- Nor izan diren hizlariok

Alor asko eta desberdinak zirenez gero, gizon eta irakasle ugari behar zen gaiak itxuraz eman nahi baziren behintzat. Horregatik eta horretarako, programaketa zabala eratu zen:

a.- Sikologi eta sikoanalisi aldetik: Ayes- taran eta E. Freijok ukitu zuten ihardun

eder, luze eta zabalen bidez.

b.- Gaurko sensibilitate filosofikoak nola dakusan sexoa eta sexualitatea. Hau E. Amezua sexologoak adierazi zuen.

c.- Biblia aldetik sexoari buruz zer espero genezakeen, F. Lagek agertu zuen, hitz ja- rio haundiz eta umore finez.

d.- L. Aizpitartek, jesuita, giza sexoaren etikaren polibiltate eta metodologia agertzen saiatu zen. Eta azkenik, beronek, kristau moralitasunak zer dioen arazo ho- netaz, esan zuen.

Aipaturiko hizlariok hauen kargu egon zen ikastaldiaren ardatza eta alderdirik sakonena. Mahaibitaroko edo entremés antzera lau hizlari etorri ziren.

Hauek euskaraz egin zuten aurkezpena.

a.- J. M. Satrustegik "Euskaldunen sexu bideak" liburuari jarraituz, sexualitatea gure Herrian nola bizitu izan den agertu zuen.

b.- X. Mendigurenek Euskal Literatura- ren barnean sexoarekiko zer nolako ikus- mira desberdinak ziren, aztertu zituen.

c.- K. Goenak "sexo oi-asezko joerak" az- tertu zituen.

d.- P. Zabaletak XIX gizaldian Astea- suko serretore izan zen Aguirreraren ser- moiak aztertu zituen.

Nere iritziz, gehienbat eta gustora en- tzun ziren alorrak hauk izan ziren;

1.- Sexoa eta politika

2.- Gaurko fenomenolo - estrukturalista - sikoanalista eta kristau batek, Amezuak, alegia, esan zituenak.

3.- Eta, azkenik, parte hartzaile gehienak apaizak izanik, era morala aldatu den ala ez.

3.- Ideia nagusiak

Sexoa bizitzerakoan bi modu nabaitzen zirela gaurko sensibilitatean:

1.- Izugarritzko inportantzia eman gizona- ren sexo mailari eta sexo konportamen- duari.

2.- Des-dramatizatu eta funtzional giroan bizitu sexo maila.

Bi joera huetatik bigarrena ari da nagusi- tzen gazteriarren alderdi kritikoetan. Gi- zonaren eta gizartearen arazo bat dela onartu inportantena ez dela pentsatu. Drama giroa kendu eta komeria pixka bat erantsi.

Ikastaldi osoaren "leit motiv" bat aurki- tu nahi izanez gero, honako esaldi honek ondo mugatzen duela usten dut:

Tabu huandia hila dago

Ea orain nola eratzen dugun errepubli- ka.

Sexoan ez ezik gure gizartearen beste alorretan ere badugu esaldi horren espe- rientziarik azken bolada honetan. Nondik nora eta nola eratu gizonari dagokion errepublika.

Amezua sexologoa izan zen bide berriak urratzen saiatu zena. Hiru esaldi jasoko ditut horren sinaletzat:

1.- Gorputza, atseginaren iturburu bezala onartu.

2.- Gizonak, bere sexotik datorkion atse- ginaren jabe izan behar du.

3.- Gizonezkoa eta emakumezkoaren ar- teko maite minaren agerbide eta bezala, "erotika" erabiltzen zuen gure hizlari honek.

Hitzak eta konzeptoak rekuperatu, bi- rraurkitu egin behar zirela zioen Ame- zuak. Eta adibidetzat esaldi bat, gaur ku- tsaturik dagoen esaldi bat erabili zuen: "Hacer el amor", "Fare l'amore", "Make love", "Faire l'amour", "Maitasuna egin" ... eta antzeko esaldien intuizio jatorra ja- so egin behar zela esaten zuen. Berak hain konzepto maitea duen "erotika"ren esa- nahia hortik zihoela, eta sesioaren giza ex- presioa onartzen ikasi behar zela. "Ternu- ra" "maite-mina" e.a. hitzen eta konzep- toen giza aberastasuna egertzen saiatu zen.

Etika eta moral bideetan ere pausoak eman dira, ikusmolde eta bide berriak onartzeko. Gizonari dagozkion sexo pra- xisaren koordinadak aztertu ziren:

1.- Gizonaren erantzunkizun kritikoan oinarritutako praxia.

2.- Eta Kristau ikusmoldeak sexo harre- manari damaion seriotasun desdramatiza- tuan eta ez eren aldeko maitasunean (aga- pe) oinarritutako morala.

Bukatzeko

Ahaztu ezinezko estanpa eta ikustaldi ederra zen hura: apaiz ile zuriak eta ez- kongeak "erotika" zer zen ikasten eta en- tzuten. Forgesen marrzki bat zirudien.

Dena dela, probetxugarri izan da bide berriak nondik norat dabilten entzutea eta aztertzea.

Ezkongetasuna eta zelibatoa ere aztertu zen, sai etsetik bederan. Sexologoeak, si- Ezkongetasuna eta zelibatoa ere aztertu zen, saietsetik bederan. Sexologoeak, si- koanalistek eta teologoeak diotenez, posi- ble omen da, beste munduko traumarik gabe, ezkongeez gaurko munduan. ●

J. J. GOENAGA

hego euskal herrian

EKONOMI SEKTOREAK

Jakina da, hego Euskal Herria oso industrializaturik dagoela eta, beraz, bere produkzioaren zatirik haundiena bigarren sektoretik datorkida.

Hego Euskal Herriko ekonomiaren eragilerik garrantzitsuenak dugu bigarren sektore hau, inportantziarik haundiena Araban duelarik, lau probintziei dagokionez. Baina, kontuz!, ez dezagun baietazpen hau bere baitatik atera, zeren eta, Nafarroan ezik, bigarren sektore honek garrantzi aski paretsua dauka beste hiru probintzietan.

Lehenengo sektorearekin, aldiz, kontrakoa gertatzen da: Nafarroan badu oraindik bere pisua; beste probintzietan, berriz, ia ezer ez.

Gipuzkoan eta Bizkaian, batez ere, landu daitezkeen lurraldeak ez dira Nafarroan bezain ugariak. Hori batetik, eta bestetik askoz industrializatuago daude. Beraz, nekazaritzak Nafarroan duen garrantzia ulergarria da.

Baina aurrera jarraitu baino lehen, datuen bitartez argituko dugu esandakoa.

Aurrenik, baitanleria aktiboari zuzenduko gatzazkio eta hori dagozkion datuak emanen ditugu. Datuok 1973.ekoak dira.

	biztanleria aktiboa	ekintza edo aktibitate tasa
ARABA	88879	40,3
BIZKAIA	418319	37,9
GIPUZKOA	262681	39,7
NAFARROA	184610	38,6

Laurak batera, ehuneko 39,1ko aktibitate tasa sortzen dute. Catalunya eta Espainiakoak ehuneko 40,6 eta ehuneko 38,6 direnez gero, bien artean aurkitzen da hego Euskadikoa. Biztanleri aktibo hauen sektoreekiko banaketa ikustera pasa gaitezen.

1973- ENPLEGUA

	Nekaz/Arrantza	Industria	Zerbitzuak
ARABA	14,3	58,2	27,5
BIZKAIA	6,8	53,9	39,3
GIPUZKOA	10,1	54,1	35,8
NAFARROA	24,8	43	32,2

Ohar gaitetzen, beraz, Araba dela 2. sektorean enplegurik gehiena duena. Bizkaia eta Gipuzkoarekiko diferentzia txikia da, Nafarroarekikoa ordea, nabaria.

Hego Euskal Herriko sektorekiko banaketa, beraz, hau litza-teke:

1go sektorean... ehuneko 14; 2.sektorean... ehuneko 52,3; 3.sektorean... ehuneko 33,7.

Lehenengo sektorean enplegatutik dagoen ehuneko 14 hori, Nafarroako nekazaritzak duen eraginaren ondorio bat da. Etorkizunari begira, Nafarroako 1go sektoreak Euskal Herriaren barnean izan dezakeen —eta izango duen— garrantzia oso haundia da: Elikadura, hein haundi batetan behintzat, haren eskutan egonen da.

Beste hegoaldeko hiru probintzietan, berriz, nekazaritza oso

arazo sakon eta larri pairatzen ari da, eta lehenbait lehen gaititu beharrezkoak nolabait ere. Beraz, sektore honek azterketa sakon eta berezi bat merezi luke.

Hirugarren sektorean enplegatutik ehuneko 33,7ak, zerbitzuen hazkuntza maila apala adierazten digu. Jakin beharrezkoa da, herrialde desaroilatueta hirugarren sektoreak garrantzi haundia duela. Hazkuntza mailaren ezaugarri bat dela esan dezakegu, zeren eta, jeneralki, eskualde desaroilatuek desaroilo horren hainako hirugarren sektore dute. Gaur egun, hego Euskal Herriak hazkuntza ekilibratuago bat izan dezan, zerbitzu sektorearen haunditzea beharrezkoa da.

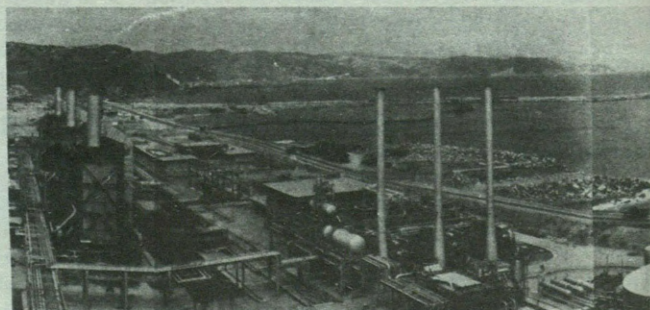
Bigarren sektorea, industria alegia, oso desaroilaturik dagoela bistan da. Enplegatzen dituen ehuneko 52,3ek garbi adierazten dute hazkuntza hori.

Eguneko hego Euskadiko ekonomian sektore garrantzitsuenak dugunero, azterketa subsektorial bat eginen dugu hurrengo lan batetan.

Ikus ditzagun orain Catalunyako eta Madrideko sektoreen egitura:

	CATALUNYA	MADRID
1. sektorean.....	22 0/0	2,2 0/0
2. sektorean.....	41,4 0/0	39,6 0/0
3.sektorean.....	36,6 0/0	58,2 0/0

Catalunyari dagokionez 1go sektorean Tarragona eta Lleida-ren eragina oso haundia da, ehuneko 30,1 eta ehuneko 37,8 enplegatzen bait dituzte.

Bigarren sektoreak ez du hego Euskal Herriak hainbesteko desarroilorik, hirugarrenean haundiago, ordea. Baina, dena dela, ez dira ez bata ez bestea Espainiaren ehuneko 38,7ra iristen; Madridek, aldiz, oso goitik gainditzen du maila hori.

Enpleguez ari garenez gero, jakingarria deritzat hego Euskal Herrian alokaturik dauden kopurua ezagutzeari ere; beste alor batetarako atera daitezkeen ondorioengatik batez ere: Politika arloaz ari naiz.

Alokatuena zifra ehuneko 78,4 ra iristen da hego Euskadin, eta sektoreekiko banaketa hauxe da:

1go sektorean, denetara alokaturik dauden ...	13,9	0/0
2. sektorean, denetara alokaturik dauden.....	52,3	0/0
3. sektorean, denetara alokaturik dauden.....	33,8	0/0

963.077ko biztanleria aktiboaren artean 754.730 alokatu denetara. Zifra hauek ez dute komentariarik behar.

Alokatu gehienak duten bi probintziak Bizkaia eta Gipuzkoa dira: ehuneko 82,8 eta ehuneko 80,6. Eta lau probintziei dagokionez, 2 sektorean alokatu gehien duen industri mota zera da, transformatu metalikoena alegia. Aipagarria da nekazaritzaren egoera ere. Nekazaritzan alokatu daudenak, Nafarroaz kanpora ez dira pasako 2.500etik gora. Datu honek garbi adierazten digu baserriaren egoera; ia erabat familiarteko esplotazioa da, sarritan beste lanbideen osagarritzat hartzen dena. Egoera hau, Gipuzkoari dagokio batez ere...

Baina, aipamen hau alde batera utziaz, jarrai dezagun aurrea.

Barrengo produkzio garbiari (produk. indarren kostutan) lotuko gatzazkio orain. Eta, aurrenik, hegoaldeko euskal probintziek Espainiako barrengo produkzio garbiari eginiko aportazioari buruzko datu batzuk aipatuko ditugu.

1973

ARABAK.....	0,9	0/0
BIZKAIK.....	4	0/0
GIPUZKOAK.....	2,5	0/0
NAFARROAK.....	1,5	0/0
LAURAK.....	8,9	0/0

(1971.ean, ehuneko 9,5 zen Espainiako biztanleriaren ehuneko txikiagoa izanaz).

Segidan gehienbat interesatzen zaiguna probintzia bakoitzaren sektoreekiko banaketa da, horrek emango bait digu bakoitzaren garrantzi erlatiboa.

	Nekaz./arrantza	Industria	Zerbitz.
ARABA	7,3 0/0	57,4 0/0	35,3 0/0
BIZKAIK	3,3 0/0	52,9 0/0	43,8 0/0
GIPUZKOA	6,7 0/0	50,1 0/0	43,2 0/0
NAFARROA	17,4 0/0	39,7 0/0	42,9 0/0
LAURAK	8,7	50	41,3

Beraz, ikus dezakegunez, gero Euskal Herriko barrengo produkzio garbiari, industriatik datorkio ehuneko 50. Sektore honen garrantzia begibistakoa: Hiru probintziei bederen, Nafarroa salbu, industriatik datorkie zatirik haundiena eta honi, aldiz, 3. sektoretik. Lehenengo sektoreak Nafarroari egiten dion aportazioa ere kontutan hartzekoa da. Beste hiru probintziek hainbateko produkzioa du. Lehen esana dugunez, Nafarroako sektore hau garrantzitsua da: enplegatu asko dauzkalako batetik, eta bestetik bere produkzioari egiten dion aportazioarengatik; eta Euskal Herriari dagokionez, etokizunari begira izan dezakeen inportatziarengatik, zeren eta —lehen esan dugunez— hein handi batetan bere elikadura, antza denez, handik etorriko zaio.

Industriaren pisua, Araban, inon baino argiago ikusten da, hirugarren sektorea oso ahula bait du. Eta probintzia honi dator-kion hazkuntza, zerbitzuen aurreramenduari loturik datorkio

neurri haundi batean.

Aurrera jarraiturik baino lehen, ikus dezagun sektoreen emankortasuna. Indize hau sektoreei dagozkion ehuneko produkzioa eta ehuneko enplegua zatituz lor dezakegu. (Ikus 10. orriko kuadroa)

Indize hauek, bakarka hartzen badira ez digute berez ezer esaten; baina beste eskualdeekin gonbaratzean badute esanahi bat eta ideiak garbitzen asko lagun diezagukete.

Catalandarren eta gure sektoreen emankortasuna paretsua dela bistan da. Lehenengo sektorean sortzen dira diferentziarik haundienak. Madrideko sektore honi dagozkionez, ehuneko 2,2 enplegu besterik ez duela aipatu beharra dago.

Produkzio garbairi eginiko aportazioa ehuneko 1 besterik ez da; beraz, bere garrantzia hutsaren hurrengoa da.

Hego Euskadin berriz, bai enplegu aldetik eta baita produkzio aldetik ere inportantzia haundiagoa du, emankortasun arazok era berean larrituaz.

Beste probintziek lorturiko emankortasun indizeak eta hegoaldeko lau probintziarenak gonbara ditzagun. Hontarako bi talde bereziko ditugu: arrantzarik ez duten probintziak eta arrantzeal direnak.

Lehengon Araba eta Nafarroa sartzen dira. Bien arteko emankortasun indizearen diferentzia izugarria da, ia ehuneko 20-ra iristen delarik. Baina, are eta gehiago Cuenca (0,82), Lleida (0,99) eta Segoviarenarekin (0,80) gonbaratzen baditugu. Arabarekiko diferentziak ez dute komentariarik behar. Emankortasunaren aldetik problema latzak dauzkala ez dago ukatzerik.

Ikus dezagun orain, mekanizazio maila probintzia hauetan. Honokoren indize bat ere hontara lor dezakegu: lan tresnen amortizazio eta mantentze gastuak batetik, eta gastu osoak beste-tik zatituz. Hona hemen indizeak:

Arabak 0,26, Nafarroak 0,20, Cuenkak 0,29, Lleidak 0,24, eta Segoviak 0,17.

Segoviak, Arabak eta Nafarroak baino mekanizatze gutxiagorekin emankortasun haundiagoa lortzen du. Nafarroari eta Lleidari Arabarekiko, berdina gertatzen zaie.

Bestalde, Araba eta Nafarroa baino mekanizatuagoa dagoen Cuenca probintziak ere, emankortasun hobeagoa lortzen du.

Datu hauek arabera lan tresnak ez zaizkiola lurrari ondo egokitu pentsa daiteke printzipioz. Baina, dena dela, horrelako baieztapen bat ezin da hain arin esan, zeren, beste faktore askok ere hartzen dute parte azkenean lorturiko produkzioan. Baina, azken finean, datuak hor ditugu eta nahiko adierazgarri dira, beraz kontutan hartu behar ditugunak.

Bigarren taldean, hegoaldeko Bizkaia eta Gipuzkoa sartzen dira. Egoera berdinean dauden Almeria eta Cadiz probintziekin gonbara ditzakegu. Almeriak 0,79ko emankortasun indizea du eta Cadizek 0,65ekoa.

Azkeneko honena eta Gipuzkoarena berdibak izanik, Bizkaiarekiko diferentzia haundia dute. Eta Almeria hartzen badugu eredutzat, zer esanik ez. Beraz, Bizkaiko 1go sektorearen larritaldia garbi dago.

Talde honi dagozkion mekanizatze indizeak ezin dira hain adierazgarri izan, arrantza eta nekazaritza bereizirik gabe bait daude.

Datuen aipatze hau, zera esanaz amaituko dugu: Catalandar probintzia denak, Araba eta Bizkaia baino emankortasun indize altuagoak dituzte, Galizitarrek, berriz, txikiagoak. Beraz, Galizian 1go sektoreak duen eraginarekin (ehuneko 56,4 produkzio garbiak) problema hau oso kontuan hartu beharko dute.

Sektore honek gaur egungo Euskal Herrian konponbide zailen arazo batzuk planteaturik dauka. Baina lehenbait lehen konpondu beharrezkoak inolaz ere.

Alde batetik arazo teknikoak ditu: hots, esplotazio erari edota lan tresnei (mekanizatze maila, egokienak aukera etab.) dagozkienak.

Bestetik, egungo gizarte kapitalistak sorturikoak; lurraren espekulazio arazoa, adibidez, larrietarikoa dugu. Nekazariari sarri, lurra etxegintzarako saltzea gehiago interesatzen zaio lantzea baino.

Era berean industria geroz eta indar gehiagorekin sartzen ari da produktuen komertzializazioan. Eta baita produktuen esplo-

tazioan ere. Hor ditugu hegazti esplotazioak. Baserriaren deskapitalizatzeko egoera ere geroz eta pertsona gehiagok salatzen dute. Deskapitalizatzeko hau, bi aldetik datorkio bederen. Bata, inbertsio aldetik, gazte jendea industrietara joaten bait da lanera. Gaur egun errealtate bat da hau.

Bestalde, mentalizazio arazoa ere bistan dago, nekazarien egoera eta problemaz ez bait gara gehienok jabetzen. Eta esandako guztiari erantsi diezaiogun kontrola ezinezko faktoreak, eguraldiarena alegia.

Ikusten dugunez, nekazaritzari ez zaio arazorik falta.

Arrantzaileek ere badute, noski, berea kinka. Bi edo hiru egunetan lanean aritu eta kaira heldu ondoren arrantza guztia berriro itsasora bota beharra, salneurria oso eskasa zelako, behin baino gehiagotan gertatua da. Badira bestalde, beren itsas hedadurak zabaldu nahi dituzten erresumak. Orain arte han aritu diren beste arrantzaileentzat, galera nabaria noski.

Lehenengo sektore honek gaur egun dituen arazo batzuen konponbide bakarra gizarte sozialista batetan dago azterketa sakon eta berezi bat egin beharko da sektore honetaz.

Gauza batetaz ohartu behar dugu. Hots: sakoneko gaitza, gizarte kapitalistak sorturiko klase desberdintasunaren ondorioa dela. Arrantzaileek eta nekazariak zapalduak diren klase bat osatzen dute, beren eskubide eta interesak ez bait dira zainitzen. Planifikaziorik gabeko sistema honek marjinatu egin du 1. sektorea. Kapitalak, sutsuzko irabazien atzetik, beste ikusmolde batzuk izan ditu, eta berak sorturiko arazo eta egoera larrian murgildurik utzi ditu nekazari eta arrantzaileak. Hauetako bizkarreraturiko zamaz ere, desarroilatu dela industria, batipat, esan behar dago.

Bestalde, 3. sektorearen haunditzea beharrezkoa da, hego Euskal Herriak hazkuntza ekilibratuagoa lor dezan; oraindik gutxi desarroilaturik dago, geroz eta produkzioaren zati haundia goaz jabetuz badoa ere.

Araba eta Gipuzkoan nabariagoa da sektoreen arteko desekilibrio hori. Lehen aipatu dugunez, eskualde desarroilatuetan askoz haziagoa da sektore hau, eta honen garrantzia haundituz doala dirudi.

Beraz, zerbitzuen hazkuntza beharrezkoa da gaur egungo Euskal Herriko ekonomian. Sanitatea, transportea, autopista, karretera eta beste komunikabideen sendotze eta hedatzea lortu beharra dago. Eta nola ez, irakaskuntzaren hobetze eta hazkuntza. Gaur egungo Euskal Herria goimailako irakaskuntzan problema latzak dauzka planteatuak. Unibertsitate alorreko eskasia nabaria da eta Euskal Unibertsitateak eza are eta nabari eta larriagoa. Gure kulturaren bizkortzeko eta eskuarte hainbat eta hainbat arazoren konpontzeko beharrezkoa den Euskal Unibertsitatearen premia gorria dugu. Euskaldunon problemak euskaldunok konpondu ohi ditugu, eta bide berrietik jarraitu beharko dugu aurrerantzean ere.

Euskal herriari begira eta euskal herriarena izan den eta euskal herriaren zerbitzutan egon den euskal unibertsitatea behar beharrezkoa dugu.

Beraz, irakaskuntzaren subsektore hau erabat sendotu eta desarroilatu behar da, ikastoletatik hasi eta Euskal Unibertsitate-erainok tarteko maila guztiak beteaz.

Hutsune honen funtsean klase arazoa azaltzen zaigu berriro ere, kapitalari, ez bait zaio interesatu klase eta nazio bezala zapalduak diren herriari, bere interes eta nortasunaz jabetu araziko zuen euskal unibertsitate bat ematea.

Gaur egungo hego Euskadiko ekonomiaren bultzaila eta hazkuntza-arazale nagusia, bestetik, bigarren sektorea dugu, hau da, industria.

Sektore honen arazoak, ekonomiaren barnean duen garrantziagatik, haunditu egingen dira. Gogora dezagun enpleguaren ehuneko 52,3 industrian dagoela eta barrengo pordukzio garbiari hortik datorkiola ehuneko 50. Bigarren sektorearen garrantzia garbi finkaturik dago beraz.

Hau horrela izanik, beste lan batetan industriaren estruktura subsektoriala ikusiko dugu.

J. M. LASA

	PRODUKZIOA			ENPLEGUA			ETIANKORT. INDIZEA		
SEKTOREAK	1	2	3	1	2	3	1	2	3
ARABA	7,3	57,4	35,3	14,3	58,2	27,5	0,51	0,99	1,28
BIZKAIA	3,3	52,9	43,8	6,8	53,9	39,3	0,49	0,98	1,11
GIPUZKOA	6,7	50,1	43,2	10,1	54,1	35,8	0,66	0,93	1,21
NAFARROA	17,4	39,7	42,9	24,8	43	32,2	0,70	0,92	1,33
				LAURAK			0,59	0,95	1,23
				CATALUNYA			0,74	0,93	1,24
				MADRID			0,45	0,80	1,16

Transportes **azkar** s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusia, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

JOSE ZINKUNEGIREN

OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

Izan berriak dira Quebec estaduko hauteskundeak eta nolabait, herriak bere abotsa agertzeko posibilitatea izan du, nahiz "demokrazia burjesak" ezarritako muga barruan jokatu behar izan.

Hauteskunde hauen bidez, Quebecarrak beren herriaren askatasun osoaren alde agertu dira, zalantzarik gabe, Quebec-eren independentziaren alde alegia. Beraz, independentzia hori emango dien alderdiaren alde eman dute boza, Quebec-tar Alderdi Independentistaren alde alegia.

Alderdi independentista hau Rene Levesque sortu zuen 1968.an eta handik aurrera demokrazia burjesak ematen duen jokoa ibili da. Alderdi moderatua eta burjesiarekin gaizki eramaten ez dena eta dena eta hauen interesak arriskuan ezarriko ez dituen.

Quebec Kanadako federazioko estatu bat da. Estatu autonomo bat Kanadako kontestu politikoa. Estatu bezala bere gobernu lokalak du eta gobernu horren buruzagia Robert Bourassa 1970.eko hauteskundeetaz gero. Gizon hau Alderdi Liberalekoa da eta, klarki, oligarkia internazionalaren zerbitzuan dagoena.

Azkena izan diren hauteskundeetan Alderdi independentistak Quebec-eko diputaduen kamarako 110 esertokitik 70 ateratu ditu. Erdia baino gehiago, era horretan maioria duen alderdiak eta R. Levesque lehen ministroa bihurtzen delarik.

Behin botere politikoa jabe, Levesque jaunak, hemendik hiru urte baino lehen, referendum bat egitea nahi du Quebecarren artean, jakiteko independente izatea nahi duten ala ez. Independiente izatea nahi dutela erabakitzen badute, 109 urtez iraun duen Kanadako estatu espezialista politikok dienez, egungo Kanadako estatu batzuk —hizkuntza ofizialean probintziak— Ipar Ameriketako Estatu Batuetan integratu beharrean aurkituko omen dira.

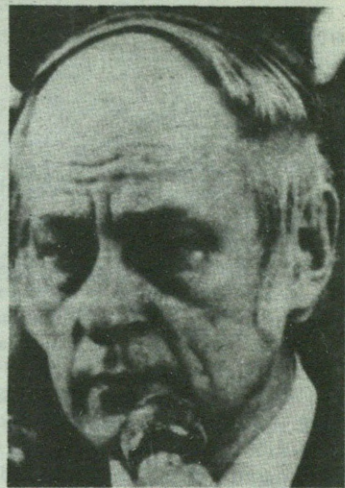
Baina, zergatik aldaketa hauek Quebec aldean? Dakigunez Quebec frantses etnia eta hizkuntzako estadia da; gainera, kontzientzia nazional berria hartzen ari dira aintzinako nazionalismoa romantikoa alde batera utziz. Kanadako hizkuntza eta etnia, berriez, ingelesak dira, frantses kulturari oposatu zaiona bigarren mailan ezarritik. Quebec-tarrek ez dute posibilitaterik ukan herri integrala bezala desaroilatzeko. Ondorio bezala nazionalismoa sortzea eta indartzea izan da.

Oraindik gogoan ditugu nola, 1970.ean, Quebec-eko Liberaziorako Mugimenduak hango laneko Ministroa, Pierre Laporte, hil zuen.

Behin mugimendu hau deuseztatua izanik, Trudeau jaunak Quebec-eko mugimendu abertzalea amaituta zegoela zioen.

Baina mugimendu abertzaleak deuseztatzen dira, baina herri abertzalea ez da deuseztatzen eta honen frogaz azkeneko hauteskundeak izan dira. Nahiz demokrazia burjes batean egindako hauteskundeak izan, herri nahiaren termometroa izan dira.

gora quebec askatuta

René Levesque, independentista.

Quebec Espainia baino hiru bider haundiagoa da lurrez, aberastasun paregabeak dituelarik. Hango urre eta zilar mehatzeak oso aberatsak dira; zentral hidro-elektrikoak egiteko posibilitate handiak dauka eta bere basoak ere handiak eta aberatsak dira.

Beste aldetik, Quebec-eko Estatu Batuek mugatzen ditu eta hauei oso ondo datorkie, gertu energia ugari edukitze, are gehiago krisi energetikoa sortu zenez gero. Egoera hau zela eta, Bourassa jaunak konbentziturik zegoen bere plan ekonomikoa aurrera eramatekoan ahal ziren zentral hidro-elektriko gehienak desaroilatzeko. Petrolioaren krisiak oraindik gehiago bultzatu zuen bere planak egitea. Gainera, Quebec-eko inportazio guztietatik, Kanadako beste estadietatik inportatuak kenduz, petrolio eta ikatzaren inportazioak ehuneko 11 osatzen dute.

1971.ean Bourassa jaunak Baie James industrializatzea erabakitzen du. Eskualde honek 350.000 kilometro kuadro ditu eta mehatza, ura eta baso asko ditu. Baina oraindik hango ekonomia desaroilatu gabe zegoen eta desaroilaketa honek izugarriko gastuak eskatzen zituen.

Eskualde hontan, frantsesek kanpo, jende autoktonoa ere bizi da, seiren bat mila indio bizi dira. Proiektu honen bidez indio hauen aberastasun naturalak deuseztatuko izan dira. Adibidez hibaletako poluzioak urak zikindu egin ditu eta indio hauek ezin dezakete urik edan, toki askotan, zeren bestel aldera gaixotutik geratuko bait lirake.

Dena dela, indioak zenbait protesta egin zituzten, baina azkenean proiektuak aurrera jo du, legeak estatuak egiten baititu; eta estadia eta Bourassaren gobernuak, multinazionalpean egonik, lurralde haiek zentral industrializatzea nahi baitute. Multinazional hauek munduko zentral hidro-elektriko handiena egiten ari dira, urtean 10 milioi kilowatio emango dituelarik eta Quebec-eko elektizitatea beharretatik ehuneko 13 izanez. Baina, Quebec-eko beharrei erantzuna eman beharrean USA-koei gehiago emango die azken finean, eta energia gehiena exportatua izango da. Era honetan, USA-k energi independentzia handiagoa izango du Araberekin.

estadietatik.

Bourassa jaunak beste arrazoin bat ere eman zuen proiektu hau aurrera eramatekoan. Berak zioenez, Quebecen langabezia handia omen zegoen, orduan lan-postu berriak sortu beharra. Proiektu honen bidez 188.000 lan-postu berri sartuko omen ziren. Hurrengo urtean, zifra hau jaitasi egiten du eta 55.000 lan-postu berriak sortuko omen ziren. Azkenik, Kanadako Laneko Zentralak dienez, 23.000 lan-postu berri bakarrik sortu omen ziren egun langabezia ehuneko 10era igotzen delarik. Beste aldetik, plan ekonomikoa honek, langabeziaren estruktura ez du aldatu eta eskualde hortakoei lana eman beharrean Montreal ingurukoei bakarrik ematen die; bulego guztiak Montrealendaude, e.a.

Hortik kanpora, diru asko prestatutik hartu dute proiektu aurrera eramateko, gobernuaren garrantzian. Zorra 4 mila milioi iristen da eta baten batek ordain beharko ditu horien interesak.

Prestamo hauek, gehien bat USA-ko banku eta diru-etxe handienak eginak dira. Rusoek ere zerbait inbertitu dute proiektu hortan. Azken finean, 6 milioi Quebec-tarrek urteko 800 bat milioi dolarri erantzuna eman beharko diote hamar urte barru, mende hontako Quebec-tarren hipoteka delarik. Multinazionalak hipotekatu dute Quebec-eko herria, hain dependentzia ekonomikoa osoan direlarik.

Quebec-eko estadia multinazional hauen bitartekoa izan da, lurralde haietan enpresak jartzeko, eta Quebec munduko ekonomian integratzeko bere independentzia ekonomikoa galdutik. Multinazional hauek enpresa nazionalak sustitutitu dituzte USA-ko super-imperialismoa aberastuz. Adibidez, Baie Jameseko planaren zuzendaritza eta Administrazioa USAko Bechtel etxeak eramango du, etxe hau enpresa multinazional bat delarik. Hortatik kanpo, General Motors, Manhattan Bank, eta zerrenda luze batek ere inbersio handiak dauzkate lurralde haietan. Gainera, Kanada da USAko kapitalak inbertitzeko tokirik nahiena.

Lan hau aurrera eramateko langileak

Donostia inguruko emakumeen antolamenduaz, Gipuzkoako emakumeen organizazio legal baten antolamenduaz aritu nintzen lehengo asteko Z.Aan.

Gaurko honetan, zenbait taldexkaren berri eman nahirik nator: zer argudiorekin lanean diharduten eta ematen ari diren urratsak, lehen aipaturiko taldeetatik at emateaz aparte, ikuspegi desberdinez ematen ari direlarik.

Inguruaztertutaz eta kritikatuaz gaine-
ra (testu inguruaren analisi zehatzen beharra ikusten delarik) puntu nagusi batzu, gaurtik mugatuaz eta onartuaz, aurre-
runtz doazelakoan ari dira.

Lan egiten den adinean, emakume taldeak sensibilizatzen doazen adinean, berdiskutituko eta sakonduko dira. Izpiritu kritikoaren sorrerarekin asko aberastuko

lanerako kondizio txarrak dauzka. Kasu batzu badira, sindikatoak hitza eman dutenak hamar urtez grebarik ez dutela egin-
go aginduz. Egoera honek, explotazioa gogortzeko baldintza egokiak jartzen ditu enpresaren etxetan eta galeraziak dauz-
kate familiaren bisitak. Egoera txar honek ere langileriaren haserreka ekarri du.

Munduko oligarkia inperialistari Quebecko atak ireki dizkion goi mailako burjesiatik aparte, badago lurralde hartan burjesia nazionala ere. Burjesi nazional honek, bere eskuetan, enpresa nazionalak dauzka eta beren interesak defendatzeko Alderdi Quebectarra sortu zuten 1968.an. Alderdi honek, burjesia honen abotsa delarik, proiektu ekonomiko hauek salatu ditu herriaren aurrean eta Bous-
saren alderdia inperialismoaren zerbitzari bazela akusatu dute.

Salketa hori dela eta, Alderdi independentista honen inguruan langileak, intelektualak eta profesional asko bildu da. Alderdi hau, burjes txikien zuzendaritza-
pean egonik, beste zenbait klase sozial ere bere barruan biltzen du. Era hontan, posible izan da huteskunde hauetan edu-
ki duen arrakasta edukitzea.

Beren asmoa, bi urte barru Quebec independentea egitea da, baina benetako independentzia lortzeko burjes txiki hauek multinazionalekin dauzkaten lotu-
ra ekonomikoak deuseztatu egin behar-
ko dituzte, eta, mozketak hori egiteko, langileria bakarrik dago interesaturik ob-
jetibuki.

Bai, egin da, Quebec estatu independen-
tea izan daiteke forma aldetik eta hor-
tarako oligarkia internazionala prest dago, baina hortik independentzia realera urrats handia dago. Independentzia formal hori burjesia txiki honek garantiza dezake, baina azken finean herriaren benetako as-
pirazioak atzeratzeko bide bat besterik ez da izango. Bitartean, multinazionalak, independentzia formal horrekin, herria eta langileria explotatzeko marko egokia-
go bat edukiko dute.●

B.BAKAIKOA

Emakumeak iraultzan (II)

dira gaurko talde hauen iritziak. Talde hauen planteaketa kaleratzeak, egiten ari den lanaren berri emateak, nik uste, talde ttipi gehiagorekin identifikatze bat eta elkar urreratze bide gerta daitekeela. Baita, pertsonalki bilaketa batean dibilenaren ilusio eta lan bide ere. Haizeratze hau, ideien haizeratzea alegia, bizi nahiaren desioz eta beharrez ere egiten da.

Elkarren berri, taldeen berri eta ideien berri, jakitea, guztiz aberasgarri gerta daiteke.

Planteaketa honek zera du gogoan: emakumea erakundeetan

EMAKUMEA GAUR ARTE...

Emakumeak politik partiduetan lan egin badu ere, nolabaiteko egitekoa izan du gaur arte. Neskametz izan du. Gizonaren pareko partizipariorik ez du izan. Sail guztietan bigarren mailakoa izan da. Gizarte arazoetan parte hartzea zen helburu nagusia. Sukalde zulotik irten eta beste ekintzetan murgiltzea pauso haundia zen. Emakumearen pertsonaltateak gizonaren bidez osatzen zen. Gizonari (senarrari) lagunduaz eta bultzatuaz bere eginkizun haundiarekin, gizarte konpromisoaz betetzen zuen.

ETA EGUN

Eguno, hemengo politik partiduetan emakumeak seriozki eta erresponsabilitatez lan egiten du, baina ez da gizonen pare sentitzen. Ez baita maila berdinean ari. Nahiz eta lan berdina egiten ari, kondizio desberdinetan ari dira. Ar-etan gehiago fidatu ohi da oraindik, emeetan baino. Erresponsabilitateak ez dira gizon-emakumeen, kapazitatearen arabera eman eta ematen. Lan berdinean dihardutelarik, nolaz ez dira berdina sentitzen?

Gizarte osoa gizonen fabore eta mesedetan antolatuturik dago. Eta oharkabearen eskabideak lortzen ari izanez "laguntzaile" egitekotik irten gabe ari garena nahiko argi dakusagu.

Emakumeen partizipazioa honek ez du, ia ezer aldatzen, emakumeen zapalketa edo marginazio arazoa aztertzen badugu. Ez dela ezertxo ere konpontzen ikusten da. Eta kexu hauk entzun orduko, han esan ohi zaigu. "Ba, zer egiten duzue..., zuok, emakumeok planteatu izazue zeuon errebindikazioak, gu defenditzeko prest gaude eta". Jokabide txit estimagarria. Baina konturatu behar dugu, nola gizonen

ala emakumeek, zer herentzia dugun. Zein den gure historiaren zama. Eta gure identitateak aurkitu behar dugula gure lanean. Emakumeak eskema klasikoaz, betiko eskemaz lan eginez gero ez da ezertxo ere aldatzen emakumeei buruz. Guztiz eratu eta gureak ez diren ideien arabera gabiltza.

Beraz, emakumeen burruka-helburuak, bere arazoak aparte utzi gabe, horrela planteatzen ari dira.

EUSKAL EMAKUMEEN PLANTEA- KETA

Euskal emakumeak hiru kontradizio nagusirekin topo egiten du:

- a) euskalduna denez
- b) emakume denez
- c) klase ikuspegitik begiraturaz

a) "Euskalduna denez" esateak, ez du inolaz ere esan hai, edonork ahotan darabilen "la mujer vasca", ezta "cuando decimos la mujer del pueblo vasco se sobreen-
tiende", baizik eta, Euskal Herriko errealitatean oinarriturik, hemengo arazoak gure direnez, emakumeonak direnez, herri zapaldu batetako prozesoren parte har-
tzea.

b) emakume denez, gizartean orokorki zokoratua izatea utzi eta maila guztietan eta konszienteki, partizipazio oso bat lortu behar da. Emakumeen partizipazio-
rik gabe egindako Euskal Herriak ez dugu nahi. Gizartean sesoa ez da arrazoi izango marginazio irauteko. Gizaki biak askatu behar dira. Sensibilitate prozesoren on-
dotik eta, bat batean partizipazio proze-
soa zabaldu behar zaio emakumeari.

c) klase ikuspegitik, gizartearen aldake-
tan, biziki, parte hartu behar da. Gure testu inguruan, euskal indarren dinamika kontuan harturik, irtera bakar bezalako euskal ezker alternatiba izan beharko dugu. Gaurko euskal indarre bi kon-
tradizio nagusi batu dituzte baina, emeez ahaztu egin dira. Guzti hau sakonduz joa-
nen da. Analisi eta kritikak aberasgarri gertatuko dira. Emakumeen arazoa ez da baztertu nahi. Ez da, alegia, emakumeen egiteko hutsa, baizik eta gizarte osoaren egitekoa.

Baina, emakumeak berak planteatu be-
har du bere borroka. Helburu eta bideak emakumeen ikuspuntutik planteatu be-
har dira.

Emakumeen interesak defendituko di-
tuen erakundeak behar dira. Geroko uz-
teak alde batera utzi eta lanean ari garen mementutik eta leku horretatik bertatik, edonun gure interesak, testa inguruan harturik, defenditu beharra daukagu; eta, benetan defenditzekotan, guk emakume-
ok egin dezakegu, eta ez, beste inork.●

I. LAZKANO

HAURTZAINDEGIAK OIHUKA

Bilbon, hilaren 18an, eta mahai ingurua zela medio, Bizkaiko Haurzaindegi Kordinadora oihuka beren egoera larria agertaraziz. Beraiek esan bezala, gaur gaurkoz oztopoz handiena diru laguntza ezarena dute.

Bizkaia osokoa izan nahi duen Koordinadora honetan, Bilbo Handiko haurtzaindegiak elkartzetik hasi dira, gero, Bizkaia guztikoak hartzekotan. Euskal Herriaren oragingoz, Gipuzkoa dago bakarrik Kordinadora martxan. Estatu osoan, Madrid, Barcelona eta Gipuzkoakoak dihardute. Biazkaiko honekin, berriz, laugarrena da.

Sarrera labor baten ondoren, bere esperientzi eta ibilaren berri eman zuten, hauzotako haurtzaindegietan finkatuz.

HAURTZAROKO IRAKASKUNKUNTZA EZ DAGO HEZKUNTZAKO MINISTERGOAREN ARDURAPEAN

Administrazio aldetik, haurtzaindegiak, Laneko Ministergoaren menpean daude, eta ez Hezkuntzakoan nahiz eta Irakaskuntzako haroa izan. Hain garraztizkhoa den haro honi, Gobernuak apenas arduraz hartzen duen ze, emakume langileei "karitateko laguntza" gisa emandakoa bai da. Honela konprenitzen da, Laneko Ministergoaren bidez, Asistencia Socialerako erakundeak egotea haurtzaindegien arduraz. Legez eta diruz Ministergo honen bidez zuzentzen da (zuzentzen bada!) Hau da Gobernuaren mentalitatea. Elizaren "Dotrinean" oinarritzen dela dirudi. Gobernuaren mentalitateaz ohartzeko, orain arte ez da ia haurtzaindegirik egon eta, Hezkuntzako Lege Orokorrean ere (Ley General de Educación) ez da haurtzaindegiez ezer esaten.

HAURTZAINDEGI EGOKIAK NAHI; BEHAR DITUGU

Bilboko haurtzaindegi gehienak Hauzotako Famili Elkartetik sortutakoak dira; Lanean ziharduten emakumeak bildu ziren bide batzuk aukeratzeko eta, hartara edo hontara aurrera ateratu dira. Gehienetan, parroikia bateko tokietan aurkitu zituzten hasierako lekuak. Gurasoen bidez, eta bere patrikakoz diruz, ateratu dira aurrera inoren laguntzarik gabe. Gelak ez dira egokiak, estuak eta jolasteko lekurik gabe; behar diren baldintza sanitario eta arkitektonikorik gabe; ordu aldetik, ez dira emakumeek lanean sartzen dituzten orduen arabera egoten umeak haurtzaindegietan. Pegagogia aldetik, konpetentzi eza nabari da puerikulturen artean. Kondizio basikoak falta dira haurtzaindegietan.

GAUR GAURKOZ, DIRU LAGUNTZA EZA DA OZTOPO HANDIENA

Hauzotako haurtzaindegiak langile multzo handia bizi den tokietan daude. Ez dira, beraz, negozioa egiteko sortuak. Koordinadorako batek zioenenez, banku txeez ez dute bere kontura haurtzaindegirik muntatzen, bada ez bada ere. Orain bi urte azaldu zen legeak, ateak zabaldu zizkien, diru laguntzaren esperantzaz. "Guarderia laboral"ei emanen zizkietela, hain zuzen, baina papera paperen gainean, administrazioak dirua eman baino lehenago, bi urte pasa dituzte zenbait haurtzaindegik. Promesa hau ere hitzetan gelditu dira. Esaterako, haurtzaindegi bati, umeko eta hileko ehun pezetan eman diote eta, bertan lan egiten duen neska baten iritziz, umeko eta hileko laubost mila peseta kostatzen da umea. Hezitzaile beraiek ez dute, egoera honegatik, ezer askorik hartzen "Baldintza hauekin, esan zaidazu umeak nola hezi ditzakegun" esaten zuen batek. Kinka larrian. Honela bukatu zuen: "Hitz baten, Administrazioak hartzen duen dirua langile klasearengandik, ez du gero inbertitzen hain garrantzizko umearen hezkuntza haro honetan; eta gehiago, haurtzaindegi pribatuetan inbertitzen du, Irakaskuntzako beste mailatan gisa eta, hori herriak kontrolatzeko bidea eduki behar du. Pegatinaz, jaialdiz eta txartel saltzeaz baliatzen dira dirua jasotzeko.

JENDEAK EZ DU HAURTZAROKO HEZKUNTZAREN INPORTANTZIRIK HARTZEN

Jende gehienak bere umeak "edukitzeko" garaje gisatzat jotzen dituzte eta, eskola joaten direnerako "preparatzen", ahal den gauzarik gehienak ikasiz. Ezkondu batek zioen, behin eta berriz, "diru kontua arazo handia baldin bada guretzat ez da gutxiagokoa umearen heziketarena. Gurasoak gustora gelditzen dira umeari gauza pillo bat sartuz eta gero, baina, ez gara konturatzen, umeak, haurtzaroan, desarroilo azkarra duenik lehen urteetan eta, gizonak hartzen duena bizi guztian, ehuneko larrogei, haurtzaroan hartzen duenik. Astatetik atera, egunetik egunera aldatzen joaten da umea, guk uste baino azkarrago. "Horregatik du hain garrantzi handia. Gainera, ez dago

haurtzarorako heziketaz ezer eginik eta, zerura begira egon gabe, beraien esperientziak zuzentzen dira.

Bizkaian: 130 haurtzaindegi
Bilbon: 61 haurtzaindegi
Denetara: 10.000 ume haurtzaindegietan
Porzentaian: ehuneko 10

Haurtzaindegiak 1.965tik, batipat, hasten dira ugaritzen.

31 haurtzaindegi CAV eta CAM eratuak. (130 aurrekoak ez diren bankuetxe, udaletxe edo Diputazioak eginak). Ba dira ere, negozioz eginak ere. "Por particulares".

Pertsonala: Dauden umegentzatko, gutxi baina, "caballero poderoso es D. Dinero" erretabilitateagatik daude horrela. Gaizki oradainduak. Seguridade Sozialik gabe Estabilitaterik eza, orokorki, jende inkopetentea.

Diru iturriak: Instituto Nacional de Asistencia Social, hots, Gobernazioko Ministergotik.
Laneko Ministergotik
Diozesisko Karitasetik.

Diru gutxi eta langile seme alaben haurtzaindegietara gutxien. Diru laguntzek bosteko bat ordaintzen dute.

Orduak: Emakume langilearentzat desgokia. Teorikoki, goizeko 8etatik arratsaldeko 6 terdietara izan behar luke.

Fisiko alderdia: errekreorako eta jolasteko lekurik eza. Hauzotako beraiek atsedenezko belardi edo toki airetsuk ez dituzten bitartean haurtzaindegiak gutxiago eta, umearentzat oso garrantzizkoa da. Lehiogutxiko gelak, argi eskasekoak.

ERREIBINDIKAZIOAK

1. Herrikoi eta dohanetzko haurtzaindegiak.
2. Noiz behinkako diru laguntzak eta bere osotasunean.
3. Autogestioa haurtzaindegietan.
4. Hezitzaile (kapazitauak?)
5. Gela bakoitzean ume gutxi, eta edadez zatituri.
6. Lanorduetako garaian.
7. Hauzotako haurtzaindegiak. ●

J. LARRAÑAGA

E.G.A.M eta G.A.I. gazteriaren erakundeak

Arlo guztietan ari dira masa erakundeak osatzen, langileen artean, ikasleen artean... eta orain gazterien barruan. EUSKADIKO GAZTERIA ABERTZALEAREN MUGIMENDUA eta GAZTEDI ABERTZALE IRAULTZAILEA sortu berri dira. Hona bakoitzaren helburu eta ezaugarriak.

EUSKADIKO GAZTERIA ABERTZALEAREN MUGIMENDUA

Hilaren 17an EGAMek kazetaurreko bat eskaini zuen Donostian, gazteen erakunde abertzale baten proiektua aurkezteko hain zuzen. Masa erakundea izanen da, alderdi konkretu bati lotu gabekoa; iadanik bildua du hainbat gazte bere inguruan, oraindik programa erabat burutu gabe badago ere.

EUSKAL GAZTERIA ERAKUNDERIK GABE

“Nazional arazoagatik eta kapitalismoaren aurkako borrokan, euskal gazteriak toki berezi bat izan du. Honek zera suposatzen du, borroka burgesiaren eskuetatik herriarenetara pasa dela. Baina gazteriak ez zuen beretzako proioiki buruturiko erakundetik, estrukturarik. Honek ez zion jarraipiderik ematen, borrokari; gora behera haundiak ezartzen zizkion.

Bestalde, orain arte, gazteentzako erakunde bat sortzeko ahalgin guztiak alderdiek asimilatu izan dituzte. Honela EGI (Eusko Gatzedi) PNV immobilista batek geldiarazten zuen; HERRI GAZTEDI, azkenean, troskista joerak dominatu zuen. Gazteen beste erakunde batzu alderdiren bati loturik dagozkio... Ez da benetako gazteen mugimendurik izan. Eta gazteriak baditu bere arazo bereziak gizarte sail bezala: sexual aldeko errepresioa, familiaren autoritarismoa, irakaskuntzaren arazoa, soldaduska... Gu gazteriaren erreibindikazio hioen alde arituko gara; hori egin ez duen erakundea, ez da gazteen erakunde izanen.

Burgesia antinazionalak bide batzuetan sartu gaitu, pozik senti gaitez. Eskolak kultura arrotz bat ezarri digu. Eta gu testuinguru konkretu batean gaude, Euzkadin. Beraz, hemen jasaten dugun nazional zapalketaren aurka borrokatu behar dugu, Herri osoaren gatazkaren barruan. Eta puntu honetan nazional arazoa kontutan hartzen ez duten taldeak, salatu egin nahi ditugu”.

EGAMekoek ziotenez, beren helburua hauxe da: prejuiziorik gabeko eta Euzkadiren alde borrokatzeko prest egongo diren belaunaldi berria sortzea.

Ondoren, alderdien eta masa erakundeen arteko diferentzia azpimarratu zuten.

EGAM, MASA ERAKUNDE

EGAMekoan iritziz, alderdiek eta masa erakundeek alor desberdinak dituzte. Masa erakundeek alderdietatik autonomo izan behar dute eta berezko dinamika batekin jokatu. Elkarriketan, puntu hau gehiago zahaztu zen: EGAMek ez du linea ideologiko definiturik, baina ezker abertzalearen barruan dago. Zentzu honetan, Bizkaiko bailara batean onartu da iadanik KASen politik alternatiba.

“Masa erakunde garenez gero, ez dugu uste, esaterako, independentzia eta sozialismoaren alde definitu gaitezkeenik”: (Puntu honek bereizten ditu gehien bat GAltik) eta Beltzak Donos-

tian eman berri duen hitzaldian agerturiko ideia errepikatuz, EGAMekoek hauxe zioten: bada jende multzo haundi bat independentista ez dena, baina nazional kontzientzia baduena. Masa erakundeek jende honi erantzun behar diote batipat.

Beraz, EGAM ez da independentista eta sozialista definitzen, “baina honek ez du esan nahi anti-independentista eta sozialismoaren aurkako garenik”. Dena dela, EGAMek ezker abertzalearen barruan aurkitzen dela dio, eta zentzu honetan datu bat: Bizkaiko bailara batean onartu dute iadanik KASen politik alternatiba.

Bestalde IAM, LAK, LAB eta antzeko masa erakundeetako harremanez, hauxe zioten erakunde hoiek ez diotela erantzutuz gazterien problematikari, hain zuzen horretarako ez daudelakotz, baina erakunde hoekin harremanak izanen dituztela, adibidez langileenekin, aprendizen eta arazoak ere kontutan hartu behar dituelako EGAMek.

EGAM, IREKIRIK

“Gazteak personalki eta politikoki hezitza konprometazten gara. Euskal politikoei elkarriketa irekiak eginen ditugu; sikologo talde batek hitzaldiak emateko posibilitateak badiugu ...

Oraingoz Hego Euzkadin arituko gara, baina Iparraldekoekin ere harremanak izango digutu”. Bestalde, EGAM kanpotik etorri diren gazte guztiei irekia dagoela azpimarratu zuten.

Akenik, dei bat egin zuten, honelako talde batean lan egiteko prest dauden gazteak EGAMera bil daitezten. ●

Gaztedi abertzale iraultzailea

GAiren Gipuzkoako Batzarre Nagusiak plazaraturiko agiria puntu ahuetatik abiatzen da: badagoela gazteriaren mugimendu zabal bat, Euzkadik jasaten duen esplotazio eta zapalkuntzarekin eta gazteak bereziki bizitzen dutenarekin sensibilizatua, baina egituratu gabea. Bestalde, gazteriaren erakundeak, edo izen hori daramatenak behintzat, alderdiren bati lotuak daudela. Edota ez dutela nazional arazoa kontutan hartzen, edo era oportunistak edo erreformista batean. Guzti honegatik, beharrezkoa dela gazteriaren erakunde abertzale —Herri konkretu baten zati izanez gero, eta pertsona bezala askatzekotan, Herri horren borrokan sartu behar delako iraultzaile— “zeren eta gure helburua ez da egungo arazoei azaleko irtenbide bat ematea, baizik eta gizarte hau erabat aldatzen saiatzea, horretarako arazoan muinetaraino iritsi eta bertatik konponduaz” — eta edozein alderdi edo beste erakundetatik autonomia.

Aurrerago haxe dio agiriak: “Bultzatzen ditugun helburuak hauk dira: gure arazo zehatzen erabateko konponketa eta EUZKADI INDEPENDIENTE, SOZIALISTA eta BATUA”.

GAIk ekintza hau hartzen ditu, bereziki, beragain:

—Euskal gazteriaren gehiengoa organizatzea erakunde abertzale, iraultzaile batean, horretarako bide zabalenak sortuaz.

—Pertsonalitate sendo bat sortuko duen heziketa kritiko bat ematen ahalegintzea ikastaldi, hitzaldi, talde lan, aldizkari eta abarren bitartez.

—IKas, lanegin edo bizi diren tokietan, gazteriaren errei-bindikazioen alde ihardutea, langileriarekin eta Herri mugimendu osoarekin batera.

—Herria, langileria eta bereziki gazteriak bizi dituen gertaizun eta borroken berri zehatza ematea, aldizkari, berripaper, mural eta abarrez baliatuz.

Euskaraz ez dakienak ikastea eta dakienak landu eta, ahal badu, irakastea ere proposatu da GAlekoen artean.

Errepublikaren alde elbarritutakoak diru laguntzarik gabe

Gerra bukatu zela 40 urte badira. Irabazleen eta galtzaileen arteko lezea kendu behar dela ere hotsegin da, behin eta berriaz. Baina lezea hor dago, minak eta zauriak ere hor daude. Irabazleek agintzen dute eta irabazleentzat dira gutziak.

“1937. abuztuaren 24ean zauritu ninduten Santanderko Puerto de Palomasen. 80 kilorekin joan nintzen gerrara eta 50 kilorekin ateratu nintzen gartzelatik. Besoa moztu beharrean gertatu nintzen. Santander, Lerma eta Haroko gartzeletan egon nintzen hiru urtez”. esan digu Jesus Malkorrak.

Irabazleen aldetik gerran ibili zirenek

beti jaso izan dute saria dirutan. Gutxi-ena jasotzen duenak ere 12.000 pezta jasotzen ditu gaurregun.

“Guk ez dugu sosik jaso orriandik. Es-cudorengana jo genuen orain dela lau urte inguru. Beronek atera zuen gortetan hitza gure alde. Gortetako gehienek gaizki hartu zituzten gure aldeko hitz haiek.

Gerra galtzean duenari ez zaio bizirik ere opa izaten. “Gerra irabazi zuten mutilatuentzat gorde behar ziren lan-postuak. Guretzat ez zen lanik. Besteren izenean egunkariak saldaz ateratzen nituen bi sos. Beldurrak airean ibiltzen nintzen, norbaitek salatzeak beldurrez”.

Urte honetako apirilaren Seko Boletin Ofizialean agertu zen Errepublika alderdian zauritu eta elbarrituentzat laguntza izango zela, esaten zuen legea. Agertu eta sei hilabetetara hasiko omen ziren dirua ematen. “Paper guztiak bete ditugu, baina oraindik ez zaigu sosik iritsi”, esan digu urduri Jesus Malkorrak, mutilatuen elkar-teko diruzainak. “Zortzi hilabete bete dira eta ez dugu ezereen abisurik ere jaso. 1977garrengo presupuestoa onartu behar omen dute lehenik”.

Beldur antzean sartu ziagu Zeruko Argiara Jesus Malkorra, oker haundiren bat egin balu bezala, eskubiderik gabeko gauzaren bat eskatu behar balu bezala, lotsagabe eta atrebentzia haundiz mesede bat eskatu behar balu bezala.

“Beti beldurrez bizitu izan gara. Zenbait zauritu eta elbarrituk ez du elkarteko izenek ere eman nahi. Gipuzkoan 60ren bat bakarrik izango dira izena ematera a-sartu direnak”.

Batalon Gipuzkoan ibili zen gudari, Jesus Malkorra. 700gudarikoa zen. “Ita-lianoak beldurti hutsak ziren. Haiek atze-raka laster bidaltzen genituen. Baina ale-manak azaltzen zirenean, aurreratutakoa berehalaxe galtzen genuen”.

Urtero biftzen dira, han edo hemen. Baina gerraren ondorioak hor diraute: e-rasoak, bekdurrak, zigorrak, bereizkun-tzak...

Herritar guztiak eskubide berdinak -zango dituzten gizartea eraikitzeke garaia Herritar guztiak eskubide berdinak -Herritar guztiak eskubide berdinak i-zango dituzten gizartea eraikitzeke garaia bada!●

GAloek burutua dute gazteriaren borroka zuzendu behar duen erreibindikazio zerrenda bat. Hoi-en artean politika alde-koak, lana eta irakaskuntzarekikoak, bizi moldeari buruzkoak eta bereziki gazteei dagozkienak jasotzen dira.

Lehenetan, batzu aipatzearen, amnistia orokorra, errepre-siozko lege, instituzio eta indarren deuseztatzea, eskubide de-mokratikoak, Euzkadi eta gainontzeko herri zapalduen aska-tasuna eta abar sartzen dira.

Lanari buruzkoetan gazteei bereziki dagozkienak, eskatzen dira batipat.

Honela, lan berdinari soldata berdina, sexoagatik edo adi-nagatik inor diskriminatu gabe; soldaduska garaian soldata osoa jasotzea eta itzultzerako lanpostua gordetzea, eta abar.

Irakaskuntzako arloan, euskarari buruzko eskabideak —eus-kara beharrezkoa izatea eta klase orduetan ematea, e.a.— Eus-kal Unibertsitate herrikoia, irakaskuntza dohan izan dadila eta beste hainbat jasotzen dira.

Bizimoldeari buruzkoetan, jolastokiak, liburutegiak, bildo-kiak, e.a. eskatzen dira. Honezaz gain, gazteriaz ari diren pun-tuk eskatzen dira; hala nola sexualitateari, nesken zapalketari familiaren autoritarismoari eta Ejerzitoari dagozkienak.●

Telesforo Monzon herriarekin

POESIAK ABERTZALETUTAKO POETA

- Egia esan ez dakit nondik has. Zure hartzarotik eta gaztarotik has gaitzke, behar bada.

- Borroka giroa bizi nuen nik neure etxean. Askainera ihesi etorritako aita-jaun Santakuztar bat banuen. Santa Kruz apaiza gauzez heltzen bazen ere, badaezpada ere, beti etxeko leiho bat zabalik edukitzen zuen. Artean ez zen ETarik, baina begira gorabehera hoiek noiztik hasiak diren. Era guztietako jendea biltzen zen gure etxera: abertzaleak, karlistak, foruzaleak. Lardizabal, Gipuzkoako Buru Batzarreko lehendabiziko lehendakaria; Tirso Olazabal; D. Jaime honen etxera etortzen zen; Julio Urkijo eta abar. 10en bat urte nituen nik orduan, hamalauko gerratearen aurretik zen, hain zuzen ere. Orduantxe hil zitzaidan aita ere, gabon gauaz pianoa jotzen ari zela. Nere txikitako oroitzapenak hoiek dira.

Gero Madrila joan nintzen abogadu ikas-tera. Oso ikasle txarra nintzen, izugarri txarra, karrerarik ere ez nuen bukatu. Ni jatorriz espāñolista nintzen. Baina dene-
tarik entzun bait nuen nere etxean eta borroka haundi bat bizi nuen neure ba-

Gobernuko ateak parez-pare zabal ditzala Leizaolak.

“Bergarakoa naiz eta oso Bergarakoa. Bergara dut bihotzean eta buruan nahiz eta 40 urte hauetan handik kanpora bizi” esan digu Telesforok.

1904. abenduaren lehenean jaio zen Telesforo. Bere arbaso guztiak bezalaxe Olasa dorrean jaio zen. Gipuzkoaren ordezkari izan zen Madrilgo Gortean eta Euzkadiko Gobernuko ministro. Donibane Lohitzunen bizi da eta bere etxea euskal-etxe bilakatu da.

Harrera gozoa eta alaia egin digu Telesforok. “Hara nik hitz emana dut askatasunik ez den lekuan ez dukala idatziko. Beste batzuk ere etorri zaizkit elkarriketa bat egin nahirik, baina ezezkoa eman diet. Baina Zeruko argiari nola uka? Hemendik aurrera beste jokabide bat hartu beharko dut”, erantzun digu zertara hurbildu gatzazkion ager-
tu diogunean.

rruan. Ni oso gaztea nintzelarik karmelita sartu zen Avilan nere arreba bat. Hamascigarren mendeko Avila ezagutu nuen. Zoragarria. Kastilla barruan sartu zitzaidan guztiz. Bergara eta Avilaren artean izugarriko borroka sortu zitzaidan barruan. Biak batera nahi nituen. Baina ezin. Bata ala bestea hautatu behar nuen. Engracio de Aranzadiren “La Nación Vasca” irakurri nuen 22 urte nituela. Madrilatik Bergara nentorren batean korapilo horrekin nentorren. Bietarik bat aukeratu behar. Ekainean zen. Gatzagan. Artalde bat zentorren. Neska gazte bat artzai zuela. Laino zegoen. Neska kantari ari zen. Ez dakit zer geratatu zitzaidan une hartan: “Abertzale naiz”, ohartu nintzen.

Eta euskara ikasteari ekin nion. Sukaldean eta jolas garaian euskaraz nintzatzen ginen haurrak etxean. Gure aitak erdaraz ari ginela sumatu izan balu munduaren azkena zela pentsatuko zukeen. Baina saloian, serioski, gizona ezkoen eta emakumezkoen artean hitzegiterakoan erdaraz hitzegiten zen. Halako batean erabaki nuen behar nuela euskaraz benetan ikasi. Haur denborako euskara hura bakarrik ez nuela aski eta euskara jantziago bat ikasi behar nuela erabaki nuen. Ateneora joan nintzen. Ruiz de la Escalera Maidagan jaunak irakasten zigun. Gero Tolosa ondoko Urkizura joan nintzen, Isaak Lopez de Mendizabalek aurkitutako baserri batera. Euskara ikastera baserri batera joan nintzelako burutik nahastua nintzela pentsatu zuen batek baino gehiagok. Orain edonork egiten du hori, baina orduan oso gauza bitxia zen. Garai hartan ezagutu nituen Euskal Pizkundeak eman zituen gizonik haundienetakoak: Lizardi, Lauaxeta, Aitzol, Markiegi, A. Labaien, Orixe eta abar.

JOSE ANTONIO AGIRRE REKIN TOPO
- Euskaraz ikasten hasi zinenean egin zenuen topo euskal ikazleekin. Eta politikoe-
kekin, noiz?

- Diktaduraren garaia zen. Aldi hartan egiten zen lehen euskal jaia zen. Seguran. Lauaxetari saria ematen zioten. Laborda, Bergarako apaiz batekin topo egin nuen. “Aizu Telesforo, esan zidan, badakit baserrian zarela euskara ikasten. Ez zara bakar-
arra. Joxe Antonio ere Bergarako zure hauzoan euskara ikasten ari da”. Joxe Antonio? “Bai, bai. Abertzale egin da, guztiz abertzale da. Lehen ere bai, baina orain euskaraz ikasten ari da”.

Bergara joan nintzenean han ikusi nuen Joxe Antonio. Elkar besarkatu genuen. “Señorito” honek jarraituko ote du? pentsatu ote zuen susmoa dut, “jarraituko duzu”. esan bait zidan. Nik mindurik hala erantzun nion: “eta zuk”?

Geroztik gure bizitzak bat izan ziren.

Errepublikak heldu zenean, golpez eta hasera haseratik, plazaratu zen Jose Antonio Agirre. Euskal Herriak bazuen bere liderrra. Zergatik? Hiru gauza zekazkien: 1) euskara ikasi zuen eta euskaraz mintzatzen zitzaion herriari

2) Abertzaletasuna orduan ere erdibituta zegoen. Komunioa eta partidua Agirrek batu zituen. Horrek itzal haundia eman zion

3) Txokolate fabrika bat zuen Bizkaian, Getxon. Inork behartu gabe, bere borondate hutsez, langileen aldeko legeak jarri zituen. Krstau izateak, abertzale izateak eta oso soziala izateak eragin zion horretara. Sozial ikara haundikoa zen, aurreratuena bera zen.

Behar bada ez zen intelektual haundia izango. Baina gizona zen, gizon osoa. Herriak eta Jose Antoniok bat egin zuten.

EUSKAL ALDERDIAN

- Bide bat hautatu beharra izan zenuen, noski.

Barruko borroka erabakia nuen, abertzalea nintzen, euskara era landu nuen. Partiduren batean sartu behar nuen. Alder-diko bi lagun etorri zitzaizkidan. "Bilbora joan behar duzu beste bi lagunekin" Baina nora? "Euzkadira". Muxika bergararra. Barojaren libururen batetik ateratako gizon batekin, dena amets, dena indar, dena irudimen zen gizon batekin joan behar nuen. Harentzat gaixoak eta eriak ez ziren dena. Kanpaien eta herrietan sartzen ziren zaldien hotsak bakarrik entzuten zituen hark.

Durangora heldu ginenean, hura sorpresa! Plaza Jendez bete-betea ikusi genuen. Halakorik ez nuen sekula ikusi. Ikurrin bat ikusi nuen. Ez dakit nondik atera zuten, kutxapetik edo. Haren aurrean pasatzen ziren neska eta mutil gazteak isik-isilik ikurrinari muin emanaz. Zornotzan ere gauza bera ikusi genuen.

Euzkadira heldu ginenean lehen aipatu midiku bergararrak militarki "Bergara a la orden" esan zuen. "Esperen ordenes" esan zuen besteak. Eta halako batean paper bat eman zigun. "Bergara se posesionará del Ayuntamiento, declarará la república vasca, se incautará de las armas de los somatenes y tomará Placencia". Midikuak irakurri zigun eta "Tomará Placencia" basoerdi bat hartzea balitz bezala irakurri zuen. "Bergara a la orden" eta berebilean sartu ginen. Bergara eta Plazentziako bidegurutzean hala esan zigun: "Vamos directamente a Bergara o tomamos de paso Placencia". Guk, badaezpada ere, Bergarara joatea erabaki genuen.

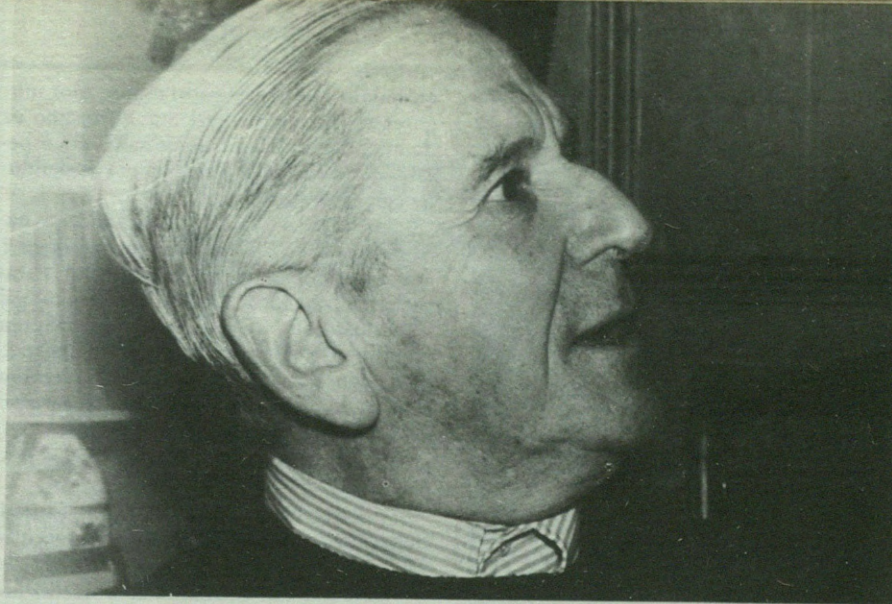
Honelaxe hasi ginen politikagintzan.

- Zer urrats egin zenituzten?

- Lehenik herria abartzaletu. Bigarrenik.

Errepublikak irekitzen zituen zirikituez baliatu. Herrian egin behar zen lan bat, bestea berriz, Madrilén. Madrilén egin lanean meriturik ez dut nik. Basterretxea, Leizaola, J.A. Agirre eta abar ibili ziren. Irujo, Altzeta eta ni, esate baterako, herria berotzen ihardun genuen. Jose Antonio Agirrek, aldiz, bi lanak egiten zituen. Denbora hartan abertzale izateko jeltzide behar zen izan. Partidua ez zen partidua izan, herri bat izan zen, ibilian zebilen herri bat. Gaur aukera haundiagoa du abertzale batek. Abertzale eta marxista, abertzale eta liberala, abertzale eta sozialista demokrazia izan daiteke gaurregun.

6 urte haietan abertzaletasunak indar ikaragarria hartu zuen. Jeltzidetasunaren urre-garaia, partiduaren urre-garaia izan zen hura. Bizkaian, Gipuzkoan, Araban eta Nafarroan pil-pil zegoen jendea. Pentsa ezazu herria nola zegoen: toki batean 30.000 lagun biltzen ziren mitina entzute-
ra, bestean 40.000, bestean 50.000. Ezkiogan ere 50.000 lagun biltzen ziren: "Odola, odola, badator odola". Zer mistika zegoen garai hartan ikusten dugu. Beñola Isaac Lopez Mendizabal eta biok

gasolinarik gabe geratu ginen bidean. Autobus bat zetorren ikurrin haundi batekin mitin batetik. "Gasolina" oihu egin ginen. "Hori, hori, askatuta" erantzun zigun mutil batek. Honela ibiltzen ginen herriz herri, batean mitina egin, bestean batzokia zabaldu.

-Euskal Herrian beste partidurik ere bazen. Nolako harremanak zenituen?

- "Entre la libertad y la Revolución" liburua irakurtzekoa da. Orduko egunkariak eta aldizkariak ere irakurtzekoak dira. Nere iduria haxe da eta haxe diot geroari begira. Euskaldunon alde atera dira beti espainolak oposiziñoan egon direnean. Baina agintea eskuratzen zutenean asko moteltzen zen adiskidetasuna. Ezkerrekoek agintzen zutenean "trogloditas, cavernícolas, capitalistas, reducto del Vaticano" ginen. Eskubitarrek agintzen zutenean, berriz, "Judios, masones, rojos, separatistas, rojo-separatistas y vendidos a Moscú".

Ezkertarrek agintzen zutenean nahiko zuten estatuoa eman, askatasuna eman, baina nola eman troglodita batzuei? Eskubitarrek ere borondate ona izango zuten, noski. Baina nola askatasuna eman Moskurekin harremanak dituztenei? Oposiziñoak agintea hartzen duenean "paradisoan zaudenean oroitzat" gogorazi behar zaio.

GERRATEKO FILOSOFIA

- Loretan zen arbola gerrateak zapuztu zuen. Gerrateaz, zertxobait?

- Gure gerlako filosofia oso gauza inportantea da, nere ustez. Besteak ere odola eman zuten eta ez dut gutxietsiko, eskertzekoa bait da. Baina gerlari benetako nortasuna eman ziona Euskal Alderdia izan zen.

Bi jokabide garrantzizko aipatu nahi nituzke gerrari buruz. Mendearen haseran Europan gertatu zen iraultzarik haundiena gure jokabidea izan zen. Partidu kristau bat, partidu katoliko bat, Espainiako gotzai guztien aurka, eskubitar guztien eta dirudun guztien aurka jarri zen. Erda-

raz esaten den bezala "lo peor de cada casa" ko jendearekin elkartu zen: sindikalista, anarkista, komunista eta sozialistekin, alegia. Europak ez zuen konprenitu. Guri inguratzen zitzaigun guztiak beti galdera berdina egiten zigun: "cómo siendo católicos han podido ir con los comunistas?". Agirrek belarria esan ohi zidan: "Telesforo, diskoa jarriko ahal diegu". Gainera ez zen gizon bat jarri, talde bat jarri, herri oso bat baizik.

Bigarrenik gerla egiteko modua aipatuko nuke. Gerra ez dela honela irabazten esango didazu. Baina nik egia zor dizuet. Guk, etsaiak salbatuz egin genuen gerla. Guk mendian, trintxeretan, ahal bezainbat jende hiltzen genuen. Jakina ez zen guk asmatutako gerla, bortxaz ezarritakoa baizik. Denak egin zituzten lotsagarrikeriak, basakeriak.. eskubitarrek eta ezkerrek. Baina basakeria bat egindako abertzale bat ez duzue ezagutuko. Gerlan hiltzen genuen, baina atzean ez. Azkeneko momentuak ziren. Artxandan zeuden guda-riak, abioirik gabe, harmarik gabe, erretzen, azkenetan. "Zuek hemen geldizaitzte, gu gartzeletako jendea salbatzera goaz" Eta halaxe egin zuten langilez jantzi, gartzelan sartu, etsaiak hartu handik eta beren lagunetara pasa. Eta berriro mendira borrokara, elkar hiltzera. Horrela ez dela gerrarik irabazten esango didazue. Baina hori horrela zen.

Hain gizonki jokatu zuen Herri honek zer esker izan du gero? Etsaiak salbatzeko herrian geratu ziren mutilak garbitu egin zituzten. Usurbil lekuko. Eta gaurko gazteriak jakin egin du hori eta gaurko gazteriak beste jokabide bat hartu du. Honetaz gero esan dezadan garbi neure iritzia: Zeharo, arras, guztiz, ados naiz gaurko gazteriarekin, gaurko gazteria abertzalearekin eta burrukariekin.

1836garrenean gudarien ondoan izan nintzen, gaur gudarien ondoan nago. 36garrenean presoan ondoan nintzen, gaur ere presoan ondoan nago. Neretzat gerla bakar bat baizik ez da. Gerla hori bukatu egin behar da. Buka daiteke bihar bertan. Seguru naiz. Euskal erresistentzia ez da inoiz gaur bezain indartsua izan. Harremane-

tan hasteko gaur bezain prest ez da sekulan izan. Baina denek jakin behar dute —eta hitzak ondo neurtuz esaten dut— bai Europak, bai Espainiak, denek jakin behar dute preso guztiak kalera artean eta Euskal Herriari bere buru-jabetza aitortu artean, hemen, jaun-andreak, pakerik ez dago.

BATASUNIK EZ. ELKARTASUNA BAI

—Inoiz baino indartxuago garela diozu. Bestalde orde, inoiz baino alderdi eta zatiketa gehiago dago.

—Zuk diozuna egia hutsa da eta horrek bi alderdi ditu. Alde batetik eragozpen haundi bat da, baina bestetik aberastasun ikaragarria. Gaur abertzaletasuna horri eskerrak, lehen sartzen ez zen toki askotan sartzen da. Gaur, beraz, euskal problema aberastu eta sakondu egin da.

Lehen batasun haundiagoa zen. Gaur hamar lagun biltzen diren lekuan hamar iritzi desberdin agertzen dira. Gauzak aurrera eramatea zailagoa da, sintesia lortzea zailagoa da, noski, baina aberastasun ikaragarria denik ezin uka. Atzokoarengatik gaurkorik ez nuke trukatu nik.

Nere kantuari Batasuna izena jarri nioanean gaizki jarri niola uste dut. Elkartasuna ezarriko nioke geur. Ez dut uste batasuna behar dugunik. Elkartasuna behar dugu, behar dugu elkar-aditzea. Eta nik usantzen dudanez, orain urte bete edo bi urte baino askoz hurbilago dugu gaur elkartasuna.

Abertzaleen programa minimoak eta sukursalisten maximoak ondo aztertzen baldin badituzu hor bada programa minimo bat egiteko oinarriarik, ez etziraiko (politikan ez bait da etzikorik) baina bai biharko programa bat egiteko. Hurbiletik urrunera hasi behar dela esan nuen lehen ere Zeruko Argian. Ez da dudarik, gu Eibarreraino goaz. Inor ez dadila engaina. Gu, askatasuna lortzera, Euskal Herria batzera eta euskaldun egitera goaz. Frantziako agintaririk haundiena aurre-

an baldin badut ere garbi esaten diot nik: guretzat Baionatik hasi eta Ebroraino ez da herri bat baizik eta gure nahia eta esperantza Euskal Herri askatu eta euskalduna egingo dugula da.

Baina Maltzagaraino bidelagun izan nahi duena zergatik baztertu behar dugu? Maltzagaraino iristeko Lizarragako Estatutoaren antzeko zerbait onartzeko gai direla uste dut Euskal Herrian diharduten alderdi guztiek. Lehenbizi alderdi abertzaleok egin behar genuke bat, Eibarreraino iritsi nahi dugunok. Gero Maltzagaraino iritsi nahi dutenak hartu georokin.

EUSKAL GIBERNUA

—Elkartasunaz mintzatu zara, Euskal Gobernuak bai ahal du honetan zerikusirik?

—Neretzat oso delikatu da horretaz hitzegitea. Baina momentu honetan ezin daitekeela zeharka ibili iruditzen zait. Gauzak argi eta garbi jakiteko eskubidea badu Herriak.

Nik ohorerik jaso baldin badut nere bizitzan, ohorerik haundiena Euskal Gobernuko ministro izana izatea da. Neretzat oroitzapenik haundiena Gernikako egun hura izan zen. Ez zait sekulan ahaztuko. Baina gauza bat esan behar diot Leizaola jaunari. Nik zenbaterainoko errespetoa eta adiskidetasuna diodan badaki berak ondo. Eta ez da hitz diplomatiko bat, berak badaki ongi egia dela. Munduak presentatu dizkion momenturik zailenetan ikusi dut nik Leizaola jauna. Eta gizonki eta apalik, nik baino bulartsuago jokatu zuela aitortu behar dut. Berak eman izan zidan bai buruz, bai gizatasunez eta bai kementasunez exemplu. Emozio guztiarekin eta zor diodan aitormenez esaten dut hori.

Baina gizon horrek ez duela gaur berak bete dezakeen egitekoa eta berak bete behar lukeen eginbeharra, betezen uste dut: besoak zabalik dei bihozkor bat egin Gobernutik kanpora dauden alderdi guztiei, abertzaleengandik hasita noski, baina guztiei. Jaunak, Euskal Gobernuak 36garrenean, Euskal Herri osoaren izenean hitzegin zezakeen, faxistak kanpo. Gaur indar berriak sortu dira, Gobernuko atak parez-pare zabaltzeko garaia da; ez eregaluz eta limosnaz. Denei hotsegin, denek artean programa bat egiteko, gaurko helburuekin.

Hori egin dezake, egiten ahal du. Egin dezala eskatzen diot eta eskatzen diogu. Nik, behintzat, indar guztiz eta bihotz osoz segituko diot. 36garrenen gauza haundia izan zena gaur gauza koxkor bat da. Gudariak kanpoan utziz, presoak kanpoan utziz, erresistentzia kanpoan utziz gauza koxkor bat litzateke. Horrela izatekotan ni ez natzaio jarraituko. Ez eta ez.

NOLAKO EIBAR

—Abertzaleok Eibarreraino iritsi nahi dugu, baina iritsi aurretik jakin nahi genuke nolatsuko Eibar izango dugun.

(Telefonora deitu diote une honetan. Orain badut erantzuna asmatzeko beta,

esan digu Telesforok, umoretsu eta adarra joaz).

—Gure herria soizialki zer izango den Herriak berak esan behar du. Ez dut uste, beraz, guk gaur herriaren etorkizuna hipotekatu dezakegunik. Bakoitzak herriari zer proposatzen dion esan behar du. Erabaki herriak erabaki behar du.

Nik hontan garbi esango dizut, nik neuk zalantzarik txikienik gabe eta zeharo gaitzesten dut kapitalismoa. Zeharo, guztiz eta zalantzarik txikienik gabe gaitzesten dut Espainiak Euskal Herrian daukan oligarkia. Oligarkia hori xehatu, desegin eta suntsitu egin behar dugu. Hori egiten ez baldin badugu berak txikituko gaitu. Horra garbi esan, jakin nahi duenak jakin dezan.

Hortik kanpo ni ez nabil teoria batentzat herri baten bila. Herri batentzat bide baten bila nabil, ni. Bide baten edo gehiagoren bila, Txapela batentzat gizon bila ez nabil ni, gizon batentzat txapela bila baizik. Euskal Herriak gaur sozial-molde bat behar izatea eta bihar beste bat gerta daitekeena bait da. Nere oinarritzat herria eta herria bakarrik hartzen dut eta momentu bakoitzean nere iduriz herri horrek, herri horren egorak, beharrek eta problemek eskatzen duten soluzioa ematen saiatuko naiz.

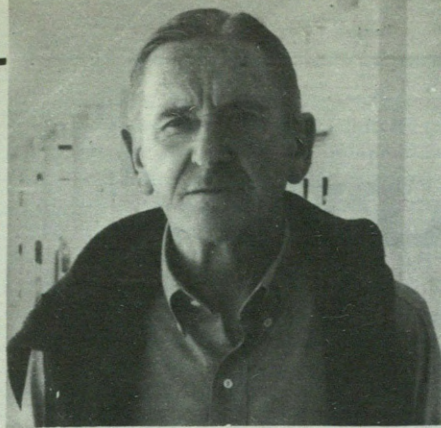
Etengabeko iraultza egin nahi dutenei errespeto osoa diet. Gure herriarentzat onuragarria izango da gainera. Baina nik neuk ez diot bortxaz herriari teoria bat ezarriko. Norbaitek etengabeko iraultza hori egin nahi baldin badu nik onartuko dut talde hori, baina ez diot lagunduko bortxaz ezartzen.

VENEZIA-ERREFERENDUMA

—Eibarreraino iristearekin zerikusirik badu Veneziako Bienalak.

—Veneziakoa? Urrats bat izan dela uste dut. Besterik ez. Euskal Herria, oraingo honetan, zeharo Nazio berezi bezala presentatu dugu. Onartu ere halaxe onartu da. Borroka luzeak eta gogorrak egin behar izan dira horretarako. Gure aurretik, geu hara heldu baino lehen, bidea zabal-

lana

Konstrukzioak langileak irabazi

J. LARRAÑAGA

zen ibili zirenak badute merezimendurik. Hurrengo urteetarako bide hori zabaldua geratuko dela uste dut, Venezian behintzat. Noiznahi eta nonahi kantuan esaten dudana egia bilaka dadin: "Ibiltzen aspaldi ikasia dugu, osoak eskutik hartu gabe".

—Eta laster omen dugun erreferenduma-ri zer irizten diozu?

— Erreferenduma? Baina zer erreferendum? Madrildik proposatzen digutena? Baietz esaten baduk, belarrondoko bat; eta ezetz esaten baduk bi? Hori bait da, Euskal Herriari gaur hautatzeko ematen zaiona. Ezetz esaten baduk bukkerrarekin hago; eta baietz esaten baduk Madrildo Gobernuarekin.

Joko zikin horretan ez gaitzek sar. Ez eta ez. Gure erantzuna hau da: "atera itzazue lehenik preso guztiak kalera. Gero mintzatuko gara". Baina erantzun hau Euskal Herri osoak eman behar lioke, egun horretan, Madrildo Gobernuari. Honelakoetan ez elkartzekotan, noizko gure Elkartasuna? Noizko burua? Noizko abertzaletasuna?

— Morroi zintzo bat bezala agindutakoa egin eraziz ibili zaitut denbora guztian, Telesforo. Nahi duzuna esateko, eskatzeko eta galdetzeko aukera ematen dizut. Esatekorik baduzu?

— Bai. Zeruko Argiari zor haundia eta zaharra diola Euskal Herriak. Eta hau ez da loxintxa. Egia baizik. Bijoazkio, beraz, nere errespetozko goresmenak ere.

Bere Batzarre Nagusia laster egitekoa omen duen "Jel Alderdiari", bereriz, abertzale mota guztien elkartasunaren aldeko urrats sendo eta luzea egin dezala, eskatuko nioke. Horixe da, egun, Euzkadi osoak bereziki eskatzen diona ere.

Zenbait gauza esanik ditut lehen ere. Baina haxe gogoan hartzea nahiko nuke: "Zutitu bedi Euskal Herri osoa presoak kalera atera arte".

—Barkatu, Telesforo. Azken galdera duzu, Hego Euskal Herri joateko asmorik bai ahal duzu?

— Gogo haundia dut. Pozik hitzegingo nieke kanpotik etorri direnei, Txiki zenaren lagunei: "gure herria zuena da, elkarrekin egin behar dugu lan denok". Baina preso eta atzerriaratu guztiak etxeratu arte ez naiteke joan. Dena den laster izango naizue zuen artean, gelditzen zaigun azken zubia pasatzeko garaia ia heldu bait da. Borroka irabazi dugula uste dute.

HERRIALDE

Hilabete t'erdiko huelgan egon eta patronalakin astebeteko negoziazioa izan ondoren.

"Konstrukzioak langileok buruak tente ditugula sartu gara lan-tegira"

Hauze zioten langileek, 22ko arratsaldean eman zuten prentsau-rrekoan. Baziren hiru emakume ere.

"Hainbeste egunez huelgan egonik eta, lortu dugunarekin, denok baturik sar-tzea da, langileon indarra eta geure ar-teko moralak gehitu duena, lehenaz gaine-ra". Animo onez eta konfiantzaz ikusten ziren langileak, bere huelgaren goraberrak kalibratzean.

Batek esan bezala, ez dute "huelga sal-vajea" egin (nagusiek hala zioten) eta hainbeste iraun badu patronalaren egos-gorkeriaz izan da, SEOPANEkoak izandi-ra batipat. Hilabete egon da patronala inorekin hitzegin gabeeta, nahiko izan da astebete egin duten tratua lortzeko. Be-raz, nagusi handien bortsakeriaz pasatu da, pasatu dena. "Patronala, polizia, Sin-dikatu Bertikala, denak ibili dira errepre-sio gogorraren bidez gu sakabanatu na-hiean baina, ez dute lortu; kartzelatuak eta jipoituak izan gara; hala eta guztiz, burua beraiek jaxi behar izan dute. Kon-tuan izan gainera, ez dugula konbenioa-gatik borroka; soldaten igoera huts hu-tsik".

Gogo biziz ziharduten informazioa ematen eta, langileekin izan duen harre-ragatik Bizkaiko herri guztiari eskerrak emanez.

"Estruktura honi eutsi"

Huelgaren zehar baliatu diren meto-do eta estrukturaz hitzegitean hauze zio-ten: "Gure estruktura guztia eguneroko asanbladetan oinarritu da. Horik izan di-ra huelga hau posible egin dutenak. En-trepresakoak, bailarakoak eta orokorrak egin ditugu. Bat izan da legez baiez-turik egin dugun bakarra; beste guztietan, poli-zia gainean genduen, noiz berotuko zai. Bailadatak asanbladetatik 350 ordezka-rik osaturiko Koordinadoraz baliatu gara, negoziazio ordurako, hortik aukeratuta-ko Komisio Gestora sortu dugu. Estruk-tura honi eutsi eta bultzatu egingo diogu baliagarri dugulako. Gero, gorokoak.

Gauza ezberdinetarako taldeak egin di-tuzte: diru kontua emateko, prentsa ar-loa zuzentzeko e.a. pegatinez, jaialdiez... jaso dute dirua. Batek zioenez, diru kon-tua karnet berezian bidez izan da kontro-latua (Lejoako jaialdian zerbait "atsegin" bota zuelako, Edu Iriondo gau batez egon da Komisarian.)

Huelga honen kanporatzea eta jendea-ren kontzientziatzean, emakumeek parte handia eduki dute. Beraiek esaten zuten, ezin zirela etxean egon ezer egin gabe. Asanbladak egin dituzte senarren gorabe-herak tratatzeko eta beraiek ere, zer egin behar zuten ikusteko. Manifestazioak izan dira emakumeen indarra. Jendea konturatutzeko. Elizetan sartu eta gose greban ibili dira. Gobernadorearengana ere joan ziren. Sindikatu eta Gaceta del Norte etxeen aurrean egin dituzte beste manifestazioak. Azkenetakoa zen Arena-leko zubia katez loturik egon zirenean. Gero kalabozoan egon ziren. Anekdotak gisa, emakume batek zioen, nola behin Durangora joan autobusez piketeak egite-ko eta Guardia Zibilek barrura sartu zi-tuzten. Barruan zeundelako, Durangoal-deko konstrukzio guztia gelditu zen. Bes-te batek, parrez parrez zioen, Durangoko kuartelean "trikornio" bat harrapatu zu-tela. Zein emakumeak, zein senarrak as-ko sufritu arren, konszienteak ziren ka-pitalari gerla irabazi ziotela.

Oharra:

Lejoako jaialdian Aurora Kantaria ere detenitu zuten.

Huelga honekin zerikusia izan dutenak - langile eta beren familiak - 165.000 la-gun izan dira. Kaxan 10 milio pezeta bil-du ziren; hoietatik 9.900.000 pezeta ba-natu dira.

Hilaren 22an, astelehena, erdiak baka-rrik joan ziren lanera, informazio faltaga-tik; ez bait zieten batzarrerik egiten utzi. Pikete batzuk atera ziren denei erabakiak jakin araztearren eta hoiaren arteko bi la-gun detenitu zituzten.

ZERUKO ARGIA/19

PASAI ANTIXON

SINDIKALGINTZAREN ASTEA

Lehen aldiz bildu dira LAB, ELA eta LAK jendaurreko mahain-inguru batean. Pasaiko Zinemari, izan zen hau, azaroaren 18an; aurreko hiru egunetan banaka ihardun zuen erakunde hauetako bakoitzak. KEXAL-DI elkarteak antolatua zen Sindikalgintzaren Aste hau.

Hiru erakundoi egin zitzairen lehen galdera hauxe izan zen: zein bide proposatzen duzue sindikal batasunerako?

ELA: Langile erakunde batek bete behar duen lehen baldintza errepresentatiboa eta klasekoa izatea da. Orain arte bizi izan den eta oraindik ere bizi den klandestinitatea dela eta momentu honetan erakunde guztiak errepresentatibitate hori lortu nahian dabilta.

Explotazioak eta zapalkuntzak dituen aurpegi desberdinak-bloketako politika, nazional arazoa... eta beroien insitutzio-nalizazioa aipatu ondotik, hauxe zioten: "ELAk printzipio bat du: Euzkadiko langileen eskubide, interes eta nahien alde jokatzeara".

Batasunerako lehen pausoa lantegietan ekingizan batzea da. Bestalde, langileen erakundeak alderdi politikoetatik autonomia izan behar du. ELA edozein alderditatik independente da eta uste du inongo alderdik ez duela langileria instrumentalizatu behar".

Batasunari buruz hauxe ere esan zuten: gaur egun sindikal banaketa bat dagoenez gero, beharrezko dela iritzi desberdinak errespetatzea. "Batasuna konkista bat da; konkista hori ez zaigu sekulan emango, lortu egin behar dugu".

Azkenik, hauxe esan zuten: basean sindikal batasun hori lortzeko ahaleginak egiten direnaldi berean, egun dauden erakundeekin harremanak izan nahi dituztela.

LAB: Haseran 40 urte hauetako historiaz aritu zen, batipat sindikal arloan. C.N.S.ren sorrera 1940an CNT, UGT, eta ELA sindikal zentralen exilioa, geroago "Comisiones Obreras"en sorrera, langileria defentsarako mugimendu bezala eta sindikal zentralen babesa erakunde horri; Franco hil ondoren lehengo zentral haiek aurkitu duten bidegurutzea: lehengo sigletara itzuli eta beren historia berriro hasi edo era berriro sindikalismoa-ri ekin.

"Comisiones Obreras"i buruz hau ere esan zuten: nazional arazoari ez diola behinere behar bezala erantzun, eta Euzkadiko langileria CCOOenak eta Espainiako Estatuko beste erakunde sindikal batzuenak baino estrategi eta taktika aurreratua-koak dituela.

Sindikatoari buruz LAB hauxe proposatzen du:

- Langile Klasearen sindikatoa.
- Sindikato euskaldun eta langilea, Euzkadin kokatua, eta bere erreibindikazioetan politikazkoak ere sartu behar dituen: nazional arazoak, euskalduntzea, hilketengatik mobilizatzea...

Sindikato honetan Euskal Herriko langileriak egon behar du, bertan jaioa eta kanpotik etorria baina hemengo errealitatearen zati dena.

- Batua. Batzarreak bultzatu eta indartu behar dira, eta hoietan gai politiko eta sozialetaz ere hitzegin, ekonomizismoa alde batera utzirik.

LAB en iritiz negoziatu ez daitekeen puntua hauxe da: sindikatoaren markoa Euzkadi izan behar duela. Estatu beste herriekin batzeko era posible bezala hauxe proposatu zuten: Estatu mailako sindikal koordinazioarako komite konfederatu bat.

- Demokratikoa: batzarren aukeratu-tako ordezkariak dira bakarrik bere ordezkari eta batzarreak eskubide osoa du

hoiek kentzeko ere.

- Autonomia: alderdi politikoetatik eta langileenak ez diren erakundeetatik depentziarik gabe.

- Herriko jokabidea: ez du ekonomizista izan behar, ezta obrerista ere, baina bai oligarkiaren aurkakoa, herrikoa, langileria protagonismoa izango duena, baina ez klase independentzi lineaz.

"Nahiz eta goi mailako erlazioak garrantzia izan, benetan garrantziakoa batzarreetan ateratzen diren delegaduak dira".

LAK: "Batasuna ezin da edozein modutara egin. Behar ekonomikoetan denok elkarturik egongo gara, baina politikoak, gure iritiz, bereiztasuna behar dute. Euzkadiko langileen batasun hori lortzeko independentzia nazionala eta sozialismoa aipatu behar ditugu. Lantokietako batasuna helburu hoien aldetik lortu behar da".

Batasun hori langileek beren lan indarra saltzen duten tokian lortu behar dela dio LAK ek.

Eta aurrerago, klase independentzia oraintxetik proposatubehar da, alderdientik benetako autonomia eta independentzia defendatuz, hoiek erakundea apoiatu behar duten arren, eskabide politikoetan eta besteetan ere. "Klase independentzia nazio independentziaren oinarri posible bakarra da".

Independentzi hori lortzeko oinarri batzu jarri behar direla dio LAKek. "Batzarrearen erabakiak erabat onartzen ditugu; batzarrea da buru eta ez dugu beste irtenbiderik".

Azkenik LAK ekoek kanpotik etortzeko langileei, beren kultura eta bizimoldeari zor zaien begirunea azpimarratu zuten. Emakumearen arazoa aipatuz bukatu zuten lehen zati hau.

Bigarren galdera hauze zen: ELA, LAB eta LAK batuko balira, zer ondorio izango litzateke Euzkadiko langileen zatiz?

ELA; Beren interesak defendatuko litzuzkeen erakunde haundi bat izatea. CNS duseztatu ahal izango litzateke, eta sindikato bakar bat egin, bere barruan sozialistak ikuspegia nagusituz. Sinkikato honek ezker ikuspegia emango lieke euskal indarrei, indar hoién batasuna eta langilearen emanpizazioa posibilitatuko litzuzke.

Huelgan ez galtzea, erresistentzi kaxa haundiak egitea, langileen kontzientzia gehitzea, eskola sindikalak edukitzea... ere posible izango litzateke.

Hitz gutxitan esanda, "klase eta herri askatasunaren prozesuari bultzada haundi bat emango litzaioke".

LAB: Batasun bide hori ez da egin behar taldeen jarrera historiko eta pertsonaletatik abiatuz, Euzkadiko langile guztiak kontuan izanaz gaizki. "Euzkadiko langileen demokrazi zuzena lortu behar dugu". "Batasun horretan sinisten dugu". LABek, ondorioei bidez ELA k esana rekin bat zetorrela zioen. Baina batasun horretarako oso garbi utzi behar direla burgesiaren aurkako eta nazional arazorekiko definizioa. LAB Euzkadin diharduten estatal erakundeek Euzkadiko markoan bakarrik kokatu daitezkeen borrokatzen da.

Zer proposatzen dizue Euzkadiko langileei egungo polibiliateen barruan? galdetu zitzaizen hirugarren puntu bezala.

LAB: Puntu honetan LAB ek bi ideia azpimarratu zituen batipat. Alde batetik euskal sindikalismoak nazional arazoa eta klase arazoa parean hartu behar dituela, eta kapitalismoaren aurka bi hauekin jokatu. Bestetik, batzarrearen garrantzia azaldu zuen, hau delako langile demokrazia errespetatzeko bide bakarra.

LAK: Helburu nagusiak aipatu zituen LAKek lehendabizi, hau da, independentzia eta anti-kapitalismoa. Batzarrearen garrantzia azpimarratu zuen LAKek ere. Lantegi mailatik hasi eta Langileen Asanblada Nazionala osatu behar dela dio, eta hau izan behar dela boterea eskuetan izango duena.

ELA: Batzarreak indartu egin behar direla dio ELAK, baina hoiengan askotan gertatzen dela egun batean ia dena lorturik ikusi eta hurrengoan dena behera joaten dela. Erakunde iraunkor bat behar dela, sindikalismoa egituratu bat. Hari honetan, eginik dagoen sindikatora, ELA-

STVra afiliatzea proposatzen du. Alderdi edo talde politiko guztietatik independentzia dela dio, Konfederazioa osatzen duten erakundeon autonomia errespetatzen duela eta sindikatoaren bidea erabakitzeko Kongresoa dagoela. Bestalde, ELAren prinsipio eta estatutoak agirian daudela, Kongresoan erabakirik.

Laugarren puntuan Espainiako estatu mailan diharduten taldeekiko harremanak nola ikusten dituzten galdetu zitzaizen.

LAK: Berrirori ere helburuak, klase eta nazional independentzia, Euskal Langileen Batzarre Nazionala, e.a. aipatu zituen. Horrez gain, beste nazionalitateetako langileek gure arazoa kontutan hartu behar luketela eta internazionalismoa: abertzale izateko lehendabizi internazionalista izan behar dela eta beste nazionalitateetako langileek kontutan hartu behar dutela gure nazional arazoa.

ELA: Lantegi mailan talde hoiekien ekintzan batzea beste biderik ez dutela e-

san zuen ELAk, baina ez dutela inolako pakturik ametziten beraiekin. Baita legepeko erakunde sinkikala ez daitekeela hoién eskutan utzi.

LAB: Euskal sindikalismoak, bere ondorio guztiekin, eragin behar dio langilerari.

Egun autonomia onartzea ez da nahikoa; independentziara eta sozialismora iritsi behar da. Estatu mailakoekin, langileen batasuna Euzkadi mailan eta nazional eta klase askatasunerako oinarritzeko puntuak potentziatzen badituzte, ekintzan batuko dira.

Hiru taldeon agerraldien ondotik, jendeak hainbat galdera zuzendu zien. Azkenik, KEXALDI elkarteak sindikalgintza aste hau prestatzera bultzatu duen helburua azaldu zuen: jendea talde hauek ezagut-araztea eta bideak bereizteko posibilitateak ematea. "Batasuna nahi dugu, euskal langileak hurbiltzea lortu nahi dugu". Aste hau antolatzeke dirua udan eginiko GALEUSCATik atera zela esan zuen, eta jaialdia haren aurka egon zen zenbait orain haserre zegoela zinemara sartzerik izan ez zuelako; baina horren aurrean KEXALDIk adierazi zuen txartelak lantegietan banatu zirela eta bakoitza zein taldetakoa zen begiratu gabe. Zenbait txartelak iritsi ez bazitzaion, benetan tokirik ez zegoelako zela.

Pasaia Zinema gainezka zegoen; txorabioa egindakoak ere izan ziren.

EGUBERRIAK GAINean AMNISTIAREN ALDEKO KANPAINA

GABONETAKO DENAK ETXERA. Hauxe da Amnistiaren alde egin nahi den kanpainaren muina. Lehen aldiz batu dira, Estaduko nazionalitate eta herrietako Amnistiaren alde diharduten hainbat erakunde, eta ekintzan batu. Hona denen artean atera duten agiria.

Hau izenpetzen dugunok, herriko entitate, elkarte, politiko talde eta herritar guzietan egiten diegu dei laguntzaren eske, Amnistia Totala lortzeko ari dugun burrukan.

"Amnistia" omen zenaren aldia bukatu den hontan ikusi da garbi, izen huts zen horren frakasoa. Azter diezakiokegun alderdi guziak negatiboak dira.

1.976ko uztailaren agertu zen Errege-Dekreto-Legeak ez du amnistia izpiriturik erakutsi. Baldintzaturik zegoen grazia bat izan da, zigorrak ezarri zituzten tribunalean iritzira utzia; tribunal hoiek izan ziren agintearen kondizioak onartu zituztenak eta Demokrazia etortzean erori behar zutenak.

Herri osoak, mota guztietako eta ideologia desberdinetako jendeak barne, indarren kalean barrena egin zuen deihadarra amnistia eske presoentzat eta herbestetuentzat; Arias Jaunaren lehen gobernuak egurrez eman zion erantzuna, jende gehiago gartzelaratzuz. Monarkia etorri zenean, herriaren deihadarra gehiagotuz zihola ikusita, indulto motx bat eman zuen Arias Jaunaren bigarren gobernuak. Preso bakartxo batzuei tokatu zitzaizen bakarrik, kondena tipia edo bukatuxea zuten batzuei, eta preso komun sail bati; baina hauentzat engainamendu bat besterik ez da izan, ez bait zitzaizen berri-tzeko erarik eskaini eta berriro espetxeratzeko merituak egin baitituzte, pentsa zitekeen bezala. Eta hauen libertate apurra ere indultatuen lerroan sartu dute. Hoiek guziak eta kontatuz, eta alde-aldeko kontuak esanez presoek buruz, herria engainatu nahi izan zen.

Baina herria ez zen lazoan erori eta lehen baino ere indar haundiagoz eskatu zuen AMNISTIA, presoek izen ona galtzeko kanpaina jasanik ere. Monarkiaren bigarren Gobernuak eman behar izan du; baina paperean idazteko izen bat bakarrik izan da Errege Dekreto hau ere.

Garbi zegoen Gobernuaren jokua: Herria isil erazi Amnistia hitza gezurretan erabiliz. Errege Dekretoak ez da indultotxo bat besterik izan. Hala ere egia da, maniobra horrek egin duela berez zenbait pertsonatan.

Egia esateko, oso preso politiko gutxi erantzuten izan da. Berriro ere kopuruaz baliatu dira. Indultatuen lerroan sartu dira fiantzapean kalean zeuden preso izanak. Espetxean dagoen beste zenbait herriz, kalean balego bezala kontatu da, zeukaten kondenatutakoak bat Dekretoak kendu diolako. Preso militar sail bat ere sartu da. Hauek disziplinarengatik zeuden gartzelan.

Baina preso politikorik gehienek barruan segitzen dute, Amnistia eskearen ezetza harturik. Ezezko hori emateko, askotan, terrorista izena da aitzaki. Irailaren 27an Euzkadik hortaz adierazi zuena ikustea daukate. Gobernuak egin jokuarren bigarren partea latzagoa da.

Oposizioarekin dituen harremanetan, Amnistia truk egin nahi ditu tratuak. Buruzagiren baten deklarazioak erakusten dutenez, amnistia kontuan badaiteke tratoa. Hau tranpazko tratu bat litzateke. Ez dago partidurik epaile izateko eskubide duenik eta beren bizitzarako presoak Francoren gartzelatan utz ditzakeenik. Badakigu segur oposizioak, nagusiki, ez duela bide hortatik joko eta maniobrak porrot egin-gin duela. Beste zertxobait ere esan dezagun Amnistia-Dekreto delakoaz. Atera zenetik bete den bitartearaino pasa den denbora, egiazko tortura bat izan dela presoentzat, familientzat eta lagunentzat. Gobernuaren demagogiak eka-rrri zuen esperantza, ustel gertatu da. Ez dago jostetan ibiltzerik askatasunaren lilurarekin. Eta lilura hori sortzen dela presoek bihotzetan, Amnistia ba omen dela aipatzen den aldi oroz, nork uka?

Dei hau, Espainiako estatupean dauden herrietan elkar-bizitza egoki bat nahi duten pertsona guztientzat da, eta Amnistia egiazko bat, preso politikoko askatzea, herbestetuak etxeratzeta eta lanetik botatakoak beren lekuetara bihurtzea dela uste duten guztientzat. Ez da helburu bat Amnistia, ez-eta programa politiko bat...

Amnistiak denok hartzen gaitu eta denon artean eskatu eta eskuratu behar dugu, egia bihur dadin herriaren gogoak ari duen oihua: AMNISTIA TOTALA. "GABONETAN DENAK ETXEAN".

Agiri hau ondoko erakundeek izenpetzen dute:

Euzkadiko presoek eta atzerritarren familiar-tekoen elkarteko batzorde eragileak.

Araba, Bizkaia, Gipuzkoako eta Na-farroako Amnistiaren aldeko elkarten batzorde eragileak.

Catalunyako preso politikoen familiar-tekoen elkarteko batzorde eragileak.

Madrilgo preso izandakoek elkartearen batzorde eragileak,

Madrilgo presoek familiar-tekoen el-karteak,

Valencia, Alicante eta Castellongo pre-

so izandakoek elkarteak,

Galiziako eta estaduko beste Herrieta-ko preso politikoen familiar-teko eta lagu-nek.

Amnistiaren aldeko kanpaina honen barruan, hanibat ekintza antolatzeko as-moa da. Alde batetik, gartzelatuak fami-liartekoek batzarre bat, ondoko puntuez mintzatzeko: Amnistia, gartzelako ego-era eta 1936tik honuntz egin diren hau-zien legetasunik eza. Bestetik, hiri bako-i-tzean Amnistiaren aldeko bilerak eratzea, presoek familiar-tekoak buru direla. Hone-zaz gain, lehen Amnistiaren alde azaldu ziren erakunde guztietan dei bat egingo-zaie, berriro ere eskatu dezaten. Berdin Herri osoari, kanpaina honekin bat egin dezan.

BARCELONAN POLITIKOAK OSO "PELIGROSO"

Espetxe horretan, mila lagunak artean, 40 "régimen especial" delakoan daude. 34 komun, "peligrosísimos" bezala kla-sifikatuak eta sei politiko, hoien artean Antonio González Terrón, Jose Ramon Martinez de la Fuente eta Jordi Casabe-lla.

40 hauek normalean beren galerian egon behar dute, patiora ordu gutxi at-e-reaz, eta toki guztietara funtzionarioek laguntzen dietela. Galeria argi gutxi, hu-medadez bete eta zikina dago eta fami-likoei garbiketarako gauzarik pasatzen ez diete uzten. Janaria oso txarra da, eta kanpotik sartutakoa berotzeko tresnak debekatuak daude.

Sendagilearengana joatea eskatzen due-nari, normalean ematen dioten ardo pin-ta kendu egiten diote. Gose greba batean, Barcelonako ura oso txarra denez, gero, ur minerala eskatu zitzaion medikuari. Ho-nen erantzuna hauxe izan zen: "Zuei -ur minerala ez, cianuro eman behar zai-zue uretan".

Martinez de la Fuentek martxoan eska-tu zuen okulistarengana joatea eta orain-dik ez du lortu hori, bista oso gaizki due-larik.

Militar sistema erabiltzen da espetxe-ratu hauekin: miaketak, rekuentoak... Eta kontrol berezi bat ezartzen zaie eus-kaldunei.

"Régimen especial" delako hau ken-tzea eta beste presoek tratua izatea eska-tzen dute 40 hauek, eta dei berezi bat egi-ten diote Herriari beren eskabidea apoia-tzeko.●

Koldo Lopez de Gereño Juan Carlos -en garaiko lehen hilketa

Abenduaren 2an urtebete goardiazibilek Matxinbentan Koldo Lopez de Gereño hil zutela. Juan Carlos erregetzara igo zenetik lehen hilketa. Har-marik gabe, defentsarik gabe zeudenei bota zieten goardia-zibilek, nahiz eta norbaitzuek "enfrentamiento" izan zela esan. Hiru lagun ziren ezkutaturik zeudenak: Joxe Mari Azurmendi, Rikardo Lasa eta Koldo Lopez de Gereño. Lehen biak lortu zuten ihesegitea. Hirugarrena gorputz geratu zen 18 urterekin.

Rikardo goiko pisura igo zen eta ikusi zuen nola jeep bat zetorren berriro. Beste bioi abixatu eta baserriko ate batetik irten ginen, ihesegiteko asmotan; baina ordurako goardiazibilek baserriko beste sarreran zeuden eta tiroka hasi ziren. Altoa tiroen ondoren entzun genuen. Oso ilun zegoen, lainoa ere haundia, eta horrela disparatu zuten. Beharbada Koldo argitara irten zelako harrapatu zuten. Nik ez nuen besteei gertatutakorik ikusi, baina Koldo han gelditu bide zen, baserritik 10en bat metrotara, tiro bat lepoan.

Goardiazibilek alde egin zuten eta ordu laurdenera edo berriro itzuli oraingoa jeep ugari (bederatzi kontatu nituen hurrengo egunean). Egun haietan Ormaiztegi etorri berriak omen ziren, gero esan zuten.

Rikardoren aita bi orduz lurlean e-tzanda eduki zuten, baserria eta igurua miazten zituzten bitartean. Goardiazibilek zera esaten dute, goizaldeko 4ak alde-rarte ez zutela aurkitu Koldo. Lehen esan bezala, baserritik oso gertu bazegoen ere. Dena dela, baziren lau terdiak inguru, tiroka hasi zirenetik bederatzi ordura, medikua eraman zutenerako. Koldo gorputz zen !!

Egunak joan ziren Azurmendi eta Lasak beren buruak libre ikusi arte. Hantxak izozten hasita zeuzkaten bestaldera iritsi zirenean. Pare bat hilabetetara gobernadoreak karta bat idatzi zien goardiazibilek fitxan zer zeukaten adierazi propaganda", paperak zabaltzea eta pintadak egitea alegia— eta itzultzen baziren seguraski libre geldituko zirela esanaz.

Apirilean pasaportea eman zieten eta ez zuten problemarik izan itzultzean, ez goardiazibilekin, ezta Juzgaduarekin ere. Ikusten da ba, zein "erru" zuten hirurek; halere bati bizia kendu zioten eta besteek ere horretarako arriskuan ibili ziren.

Irailaren 19an detenitu zuten Azurmendi. "¿Sabes por qué te llevamos?" esan zion goardiazibil batek; "porque te consideramos un tio majo del pueblo". Lehengo gauzetaz galdetu zioten, bere "delitua" amnistiaturik egon arren.

Hilaren 2an, ilunabarreko 7,30etan, Beasaingo Parrokian meza bat izango da Koldoren oroimenez; berdin hilaren Sean eguerdian, Matxinbentako elizan.●

Koldo Lopez de Gereñori oroitarria

PERTUR-EN ARREBARI AMENAZA

Hona Pertur-en arrebak jaso berri duen gutuna:

A Marta Moreno Bergaretxe:
Dueña de la librería EKAIN

Primero vas a retirar todos los libros marxistas y separatistas que tienes en la librería. Después como sabemos que eres etarra, te vas a marchar de España en el plazo de una semana. Si no quieres obedecer lo mandado primero la librería sufrirá un atentado y segundo a ti te haremos desaparecer como hicimos con tu hermano y te coseremos a balazos, antes de que tu cuerpo se pudra olvidado en algún lugar fuera de Euzkalerria como el de Pertur.

Sexto Comando Adolfo Hitler de ORDEN NUEVO.

EUSKAL HERRITIK APARTE ZAMORAN GAUZKATE

Zeruko Argiaren 711garren alean eman genuen Zamorako atera berria den Koldo Urkiza hurbildu zaigu hemen agertutakoa sendotu eta osatu nahirik.

1969. martxoaren 11an harrapatu zuten Kolodo Urkiza ondarrutarra. "Bandidaje y terrorismo" legeaz epaitu zuten Burgosen 1971. ekainaren 29an. 21 urte-tarako itzala eman zioten. Burgosen 5 urte egin ondoan Soriara eramane zuten, hemendik Segoviara eta azkenik Zamorara.

"Segoviatik ihesegin zutenean gartzela hartan nengoen ni ere. Hainbeste jende barruan falta zela ohartu zirenean ez ziren gozoak jarri. Bakar-gelan giltzaperatu gintuzten. Deklarazioak hartu zizkiguten. Dena itzulipurdika jarri zuten: gelak, kua-droak, estanteriak eta abar dena txiki-tuaz. Segidan 16 lagun handik atera eta han-hemenka sakabanatu gintuzten".

Koldo Urkizak gartzelako etxea nola-koa zen adierazi zigun marrazki bidez: zuloa non egin zuten, nondik barrena atera ziren...

"Zamorako gartzelak zein leku txiki eta estuak dituen ez da sinestekoa. Mahaiak eta aulkiak ere lurrari josiak daude. Oso ordena zorrotzak. Han egon ziren apaizengatik oso gaizki mintzatzen dira funtzionarioak. Izan ere apaizak beti burru-kari jarraitu zitzaizkion. Ez zuten ezertan amorerik ematen.

"Tirabira larri horrek kalte haundia egiten dio luzarora presoari. Funtziona-

ria beti gainean izan ohi du, beti pegai-zoka eta mahatxuka. Zurikeriarik eta lo-xintxakeriarik gabe, nork bere iritzirik saldu gabe, noski, baina harreman norma-lago batek ez dio kalterik egiten presoari ahal denean. Hori da nere ustea" esan di-gu Koldok.

Abuztuaren 7an eskatu zuen amnistia. Irailaren 20an gose-huelgari ekin zioten beste gartzelako askorekin batera. Irailaren 21 funtzionario bat hurbildu zi-tzaion zigor-gelara: "har zure trasteak eta zatoz nerekin". "Baina Nora?" erantzun nion. "Kanpora zoaz".

"Ezin nuen sinetsi. Amnistia lortzeko paperak aspaldi zuzenduak banituen ere luzetsirik nintzen. Kanpora begira jarrita-koan luze jotzen dute orduak eta egunak. Gose-huelgan nengoela amnistia emango zidatenik ez nuen asko uste".

Koldo kanpoan dabil. Baina beste asko barruan dira oraindik. Jose Luis Inurrite-gi, Bittor Aranzabal, Luzio Solaguren eta Jose Antonio Mendizabali ukatu egin die-te amnistia, nahiz eta hoietako hiruri hi-tzez amnistia agindu.

"Gartzelako egoera asko txartu da az-kenaldi honetan. 1969.garrenaz geroztik orain bezain giro txarrik ez da izan" esan digu Koldok.

Egoera hau ikusiaz, Gartzela hartatik bertsoariak egin bertsoak gogoratzen zaizkigu:

Euskal Herritik aparte
mila legoa bitarte
esku ta hanka loturik preso
Zamoran gauzkatate.

Amnistia orokorra da Euskal Herriaren eskea, "Baina hori lortu bitartean presoen egoera arintzen saiatu beharko genuke: denak espetze berean biltzen, bertagora ekartzen, bisita orduak gehitzen, funtzio-nariorik gabeko bisitak izaten eta abar-re-tan" zioen Koldok.●

ARRASATE

25 LANGILE KALERA
L.I.M.S.A.-N

Hilaren 12ko huelgari jarraitu zitzaiz-kiolako hiru langile kaleratu zituen entre-presa honek. Gero beste bi, Juradukoak hauek. Ondoren bozketa bat egin zen lan-gileen artean, huelgari ekin ala ez erabaki-tzeko. Honela izan ziren botoak: 62k aze-tza huelgari, 58k baietza eta eta 3k ez zu-ten botorik eman. Baiezkoetatik 20 kalera irten ziren eta ondorioz "carta de despi-do" bidali zaie. Beraz, LIMSAk dituen 120 inguru langileetatik, 25 bota ditu.

Lantegi hau MAGEFESAren katekoa da eta dirudienez, krisia dela eta, entre-presa haundi horrek bere gainetik kendu egin nahi du. Horiek horrela "uler" daite-ke 25 lagun kalean uztea. Nagusiek beren erabakiari eusteko itxuran omen daude gainera. Langileen aldetik zer erantzun izat-en den ikusi behar orain.●

ARANTZAZUKOAK KANPORA

Zenbaki hau istean Arantzazun harra-patutakoetatik 30 lagun Martutenen dau-de kaleratzeko zai, 10.000 eta 40.000 pe-zetako fiantzak eman ondoren.

Jakina denez, 160 lagun detenitu zi-tuzten igandean, ETA VI-LCRko Euzka-diko Biltzarrea ospatzen ari zirela. Bertan tratatu behar zen gai nagusia Euzkadik nazio bezala jasaten duen zapalduntza eta erantzunak aztertzea eta erabakitzea zen: irakaskuntza, euskal unibertsitatea, kultu-ra eta abar, eta zein den politik alternati-ba egokiena.

Astelehenean, detentzioen berri jaki-tean, batzarreak egin ziren hainbat lantegi eta ikastetxetan: Iruineako Mapa, Imena-sa, Potasas eta Residentzian, Donostiako Deretxoko Fakultatean, e. a.●

DONOSTIAKO KERETXOKO FAKULTATEA HUELGAN

Hona beraingandik jaso dugun agiria:

Arantzazuko detentzioak direla eta - hoien artean Deretxoko Fakultateko ikasle dira bi, Juana Aranguren eta Muñagorri - eta momentu honetan arlo guztietan bizi dugun problemati-karen ondorioz, Donostiako Deretxoko Fakulta-teak, ohizko eztabaida eta botazioen ondoren, huelgan hasia erabaki du. Dagokien erakun-deek erantzun egoki bat eman arte egungo egoerari.

Agiri hau ahal den komunikabide guztien bi-tartez zabalduko da eta kopia bana bidaliko zaie baita ere Heziketako Ministeriari, Valla-dolidoko Unibertsitatearen Rektoriari, Gi-puzkoako Gobernu Zibilari eta Diputazioari eta Donostiako ikastetxe guztiei.

Esijitzen duguna hauxe da:

- Detenituak berehala aska daitezela, Fakultateko gure bi lagunak barne.
- Preso politiko guztientzat amnistia eta atzerri-ratuen itzulera.
- Gipuzkoako Amnistiaren aldeko Batzorde Era-gileari aurrera jarraitzen utzi dakiola.
- Eskubide demokratiko eta politikoa.

Guizti hau honegatik eskatzen dugu: A-rantzazuko detentzioak "de derecho" deritzen Estatu batean ezinbesteko diren nork bere iri-tzia azaltzeko, biltzeko eta elkartzeko eskubi-deen aurka doazela uste dugulako.

Deretxoko Fakultateko batzarretan beste hainbat puntu ere aipatu ziren, Euzkadiren as-katasuna, Pertur-en bahiketa eta "ezezagunei" uzten zaien askatasuna, gartzelan dauden ikas-leak kaleratzen direnean beren ikasketak jarrai-ahal ditzatela, e. a.●

IKASTAROA IRAKASLEENTZAT

Euskara irakasteko orduan eragoz-penak ez dira soilik sortzen aditz, de-klina-bida, atzizki eta antzeko gauze-tan behar hainbateko ezagupenik ez dagoelako. Horrez gainera metodo-logia ere menderatu egin behar da, nola zer irakatsi eta noiz irakatsi ere jakin behar baita. Horregatik, bada, gaueskoletan eta ari den hainbat eta hainbat irakasle, aukerarik eta lagun-tzarik izan ez duelako noski, azken alde hontatik aski murriz eta ezi-nean dabil. Premia gorria hori kon-tuan harturik, berriz ere, Donostian ikastaro bat eratzea pentsatu da Do-nostialdean, Irunaldean, Zarautzal-dean eta Tolosaldean diharduten ira-kasleentzat.

Lekua: Donostiako EUTGen

Egunak: Abenduaren 3an eta 4ean
Orduak: 3an arratseko 7,30etatik 10,30 arte; 4ean goizeko 9 etatik 1 arte

Ikastaro-emaile: Joxe Ramon Etxe-berria

Gaia: euskara irakasteko metodo-logiaz Euskalduntzen 1,2,3 eta Alfabe-tatze mailan●

ERRENTERIAKO

PIO BAROJAN Euskera

Galtzaraborda hauzoan euskal gizarte kezka nabari da.

Barojako maistra batengana jo dute, haurrei euskera irakats diezaion.

Maistrak oso ongi hartu ditu eta ekintza arrera eramateko gogoz arduratu.

Maistra administratzailea zuzendu da (Delegación del Ministerio de Educación y Ciencia) haurzotarren abotsez mintzatu euskera irakasteko laguntza eskatuz. Istituzio honetan Euskera-erantzak sei modulo emateko hainbat diru laguntzabada goela agindu diote. Ikastaroa behar den bezela antolatzeke asmotan, euskera irakasteko zenbat haur prest dauden galdegin die guraso eta haurrei. Eta ezin erantzun hobea jaso da.

Seirehun eta berrogei ikasle dira gutti gora behar danetara eta bosteundik gora izan dira bai ezko erantzunak.

Guraso eta haurren zoragarritzko erantzuna jasorik eta itxaropenez beterik, bai maistra, guraso talde bat, apaiza tartean dagoelarik, materiala lortzen saiatu dira. Hontarako Ereintza, Xepelar eta ikastarorako zenbait irakasleren laguntza izan dute. Lortutako materiala ez da nolanahikoa izan.

Ikastaroa hasteko prest daudela, Inspektorea (José Sanchez jauna) hiru modulorentzako (modulo honen besteko dirua gelako izan behar da) besterik ez diola dirurik emango esan dio maistrari eta haurren artean bereizketa bat egiteko. Ikastaroa eman behar duen maistrari, guraso eta abarrek ez dute bereizketa onar, ez baita hau gizatasunezko jokabidea. Eztabaida gogorra izan dute maistra eta inspektorearen artean, baina, honek berean jarraitzen du.

Azkenik, hauzo eta herriari ahal duen neurriko erantzun bat ematea helburu bezala harturik, bai maistra, guraso eta andereño irakasleek amore eman behar izan dute eta hiru modulat (hiru gelatan) euskera irakastea erabaki.

Jose Sanchez jaunak ba ote daki euskara zer den guretzat, herriarentzat? Ez dut uste. Horrelako postura radikalekin ez goaz inora. Nere uste apalez, horrelako lekuetan (administrazio puestoetan) euskaldunak sartzen ez garen bitartean, gure giza burruka barakuluaren ibilaldia baino mantxoagoa izango da.

ERRENTERIAN UDALETXEA HUTSIK

Azaroaren 9rako, Iztietako elizan antolatutako zegoen biltzarrea, debekatua izan zen. Hala guztiz ere, herria behar lekura zuzendu zen eta 1.000 bat pertsona elkartu. Biltzarrea antolatutako 11 elkarte, debekatua izan zela adierazi eta gero, herriak hartu zuen bere gain ardura eta biltzarreari hasiera eman zitzaion. Hiru pertsonaz osaturiko mahaiak, biltzarrearen helburuak azaldu zituen eta bereiziki hauxe izan zen: udaletxea hutsik den bitartean Batzorde Eragile bat sortu, ala, zer egin behar da? Erabakia hartzeko mahaiak herriarekin kontatu nahi izan du. Bi alternatiba azaldu zieren.

1) Udalan sartu; postura honek ekar zitzakeen ondorioak aztertu ziren.

2) Udalan ez sartu; lehengoan bezala postura honek ekar zitzakeen ondorioak aztertu ziren.

Ondoren elkarrizketari heldu zitzaion, eta positiboa izan zela, ez dago zalantzarik. Azken erabakia, Udalan sar edo ez sar erabaki aurretik, hitzaldien bidez elkarte bakoitza bere ingurua kontzientziazatzea izan zen, ondoren, beste biltzarre zabalagoa egiteko, herria egokituta egon dadin.

Udaleko arazoari buruz momentu hontan gobernadoreak badiu diputazioko elemento batzuen bidez, herriko zenbait pertsonekin harremanak. Dato hau gogoan edukitzeko dela uste dugu.

«Txaketaz aldatzeko» erarik dotoreena.

Une honetan daramaguna da. Txaketen aldatzea. Denori iristen bai zaigu eguneratzeko ordua.

Baina badira oraindikoa ere formak. Eta ez da beharrezko helburuak aldatzea txaketaz aldatzeko. Ezta aldatzea ere. Ezta korbata ere. Ezta neurritzko traje bat egiteko ere.

Alda zaite jaskiz. Gaur-gaurko, dotore, praktikoa. Egungo estiloan. Garai berrien neurrian. Zure neurri hortan.

Auzmendi etxean.

AUZMENDI

Vergara, 1. Tfno. 414060.
DONOSTIA

Gizon jaskiak neurri-neurrian.

VALLADOLIDEKO EUSKAL BILTZARREA

Askok ez jakin arren, ez dira azken bolaran, bare-bare egon Valladolideko Unibertsitatearen baztarrak.

Hil honen hasieratik eta 12 eguneraino, giro anormala izan dugu Midikuntzako fakultatean. Izan ere ikasleak nahiko asperturik gaude eta borroka sortu egin behar zerbait lortu nahi badugu.

Oraingoan, istiluaren sustraia, "Hospital clínico universitario" delakoaren irikitzean dago; orain dela hiru urte bukaturik eta Seguritate Soziala eta Hezkuntza Ministergo arteko kontratua egiten ez zelako, eta gero dirurik iristen ez zelako, oraindik iriki gabe dagoena.

Aurten zentro honen beharra, sekula baino zorrotzago azaltzen zitzaigun guztiok ezagutzen dugun masifikazioarengatik. Izan ere, han bospasei ikas-gela libro dauden bitartean, klaseak, egoera lotsagarri batetan hartzen dihardugu: jendea lurrean jarririk, irakasleari ezin entzunik, 400-go taldetan bilduak, e.a., e.a.

Hau guztia ikusirik, ikasleak batzarrean bilduta, urrats batzu ematen hasia erabaki genduen:

a) Valladolideko herri osoari azaldu gure problematika, konturaturik beraiek direla partaide zuzenak sanitatearen arazoen.

Hau egiteko, prentsari txosten bat bidali zitzaion eta Hauzo Elkartei informazioa inguratu.

b) Gure eskakizunak lerrotu plataforma bat eginik. Unibertsitatea, egun dagoen ataka txarretik ateratzeko, puntu hauek ikusten genituen:

- Hospital clínico Universitario delakoa, epe laburrera irikitzea.

- Ikasleagoa partaide izatea Unibertsitatearen erabakietan.

- Presupuestoak gaurkotu, eta Gobernuaren planifikazioa zapaltzaile ta burugabea salatu.

- Masifikazioaren irtenbide bezala eta Euskal Herriaren legeko reibindikazio dela konturaturik, Euskal Unibertsitatea eskatu.

c) Indar neurriak hartu:

- Egunero ordu batean (ordua aldaturik) klaseak moztu eta kursoko batzarreak egin. Hauen ondorean, beste fakultateetara joan gure problemak zabaltzera.

- Manifestazio batentzat baimena eskatu.

- Azken neurri bezala, gauzak aurreratzan ez baziren, hertsaldi bat egin.

Aste osoa jarraitu genuen gure erabakiak aurrrera eramaten eta goiko estamenduekin harremanetan. Baina laister jasan behar izan genuen poliziaren errepresioa. Hauzo batera, informatzera dindoazela, betikoak bidera irten eta aurrrera jarraitzea galerazi ziguten, nahiz eta jendea espaloiatik joan eta inolako oihurik ez entzun. Egurdian, jarrera horren protesta moduan, konzentrazio bat egin genuen. Orduan poliziak eraso zigun eta harri bat bota ote zuen aitzaki-akin euskaldun ikasle bat detenitu zuten.

Euskaldunak lehenago momentutik partaide nagusi izan ginen borroka honetan, are eta gehiago gure Euskal Unibertsitatearen puntua plataforma guztietan sartu genuenez gero.

Horrela, 11 egunean lehengo problematika osoa gainean eta bat gehiago: mutil horren askatasuna lortzea baldintza "sine qua non" bezala jarri zen.

Batzarrea egin nahi izan genuen Hospitalaren aurreko zabalune batean, baina berriz ere poliziak galerazi eta Fakultate barnean egin behar izan zen. Batzarre honetan euskaldunok berriro eta gogor ekin genion, gure herikidearen askatasuna lortu arte ez zela etsi behar eta Euskal Unibertsitatearen beharra berriro ere argi eta garbi utzi genuen. Han erabaki zen, borrokaren joera ikusirik hertsiki beharko genuela, azken neurriak hartzeko garaia zela alegia. Horrela egurdian, 300en bat ikasle bildu ziren Fakultateko Paraninfo edo "aula magna" delakoan.

Paraleloki, arratsalde hartan Euskal Biltzarrea bildu zen jarrera bat hartzeko. Puntu hau onartu ziren:

1- Valladolideko prentsa sektore baten egingizuna salatu, euskaldunen kontra nabarmen jokatu duelako azken borrokan, adibidez, bere informazioetan Euskal Unibertsitatea sekula aipatu ez zuelako.

2- Euskaldun bezala borrokan guztiz sartu eta konkretuki hertsaldira ahal genuen guztiok joan.

3- Euskal Unibertsitatearen reibindikazioa erabat sartu plataforma guztietan.

4- Hertsaldian E. U. butuz egingo zen ponentzi baten laburpena onartu zen. (Gero poliziari "esker" ez zen emango ponentzi hau)

Horrela, Midikuntzako Paraninfoan nabarmen zen euskaldunen indarra. Garbi ikusten zen gehienak hala ginela.

Gauean, hamarrak aldean polizia sartu eta teatro apur bat egin ondoren bortxaz atera gintuzten gure fakultatetik. Han eman zen egurra! Ahal genuen moduan irten eta kanpoan ere zigorra. Izan ziren zaurituak nahikoa: saiets ezurak eta txurmiluak apurtuak, era guztietako kontusio eta zauri irikiak, burmuineko konmizioak (neska euskaldun batek) e.a.

Hurrengo egunean, detenitutako mutila kaleratu zegoen eta Hospital Universitario-aren irikitzeko epea eman ziguten.

Jendea poliki-poliki normalitatara joan da eta badirudi hau bukatu dela, oraingoan behintzat.

Zerbait lortu dugula argi dago. Ez noski Euskal Unibertsitatea bihar goizean jartzea, baina Valladolideko herriak ikusi du Euskal Herriak garbi dadukala honen beharra eta lortu arte borrokatzeko prest dagoela.

Gaztelako jendeak eskuz-esku lanean ibilita ulertuko du gure eskakizuna; ez noski hitzekin. Hemengo herriak ez daki zein den gure egoera; ez bait dio inork gauza zuzenik esan.

Guk, besterik ezinean, hor dugu lana, gure herriko loturak hautsi gabe, jakina.

Hortan dihardugu.

ANDOAIN IKASTOLAN

Lizentziatu baten premia euskara, erdara eta ingelesa irakasteko.

Ager zuzendariarengana Agustín de Leiza kaleko 9an.

**aurrezki kutxa
ziurtasuna
eta geroa**

**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL
DE PAMPLONA**

Yon Zabaletarekin

INAKI ZUBIZARRETA

Hil honen 10ean ireki zen Donostiako Prim kaleko 8an dagoen B Galerian Jon Zabaletaren marrazki erakusketa, eta hilaren 30ean itxi-ko da.

Ezaguna dugu euskaldunok marrazkilari gazte hau gure herriko zenbait publikaziotan argitaratu dituen lanen bidez. Bertso grafikoak deitu ditu Jonek bere marrazkiak, eta gure aldetik gehitu dezakegu bertsolari grafiko trebe bat dugula Jon, poesia-mundu zoragarri eta giro irudimentsu alaigarri bat sortzen ari zaiguna.

Bada kritikorik Jonen berezitasun hontaz jabetu denik. Genobeba Gaztamintza dugu bat. Elkar hizketa jakingarri bat egin zion honen Joni hil honen 17ko La Voz-ean. Jon Zabaleta bertsolari bat dugu, bertsolari grafikoa. Bertsolariak hitzekin bezala, Jonek irudiekin osatzen digu bertso eta haxe da Jonek lantzen duena. Jonen dibujak azkarrek dira, sintetikoak, ingenioz beteak, irudimetsuak, gure herri honen irudia gazte-berrituz. Bide berri bat zabaltzeko lezake gure herriko grafismoan, euskal herri honi elkarrekin sinbolo berri batzuei eskainiaz, jatoriasun garbien, mundu irudimentsu baikorren, haur mundu primario, zuzen eta bizikorrean.

Baina sarrerak moztu eta, has gaitezen Jon berarekin hitzeginez, bere lana barneagotik ezagutzeko.

— Hau ahal da hire lehen erakusketa, profesional gisa, nolabait esateko?

— Bai, haxe da lehen aldia erakusketa batetan agertzen naizela horrela.

— Pozik ahal zaude lehen egunetan izan duen harrerarekin? Zer dio ikusleak zure marrazkien aurrean?

— Bai, pozik nago, izan ere jende asko etorri bait da nire marrazkiak ikustera. Galeriarik bertakoak ere harrituta daude etortzen den jendetzaz. Orain, ikusleak zer diot? Ez dakit. Batez ere gazteak etortzen dira, eta nik uste dut, nere marrazkien aurrean poza eta optimismoa nabaritzen zaiela. Haurrak ere etortzen dira, eta hauek ere oso pozik ikusten ditut nire marrazki eta jugeteen aurrean. Etxera eramanez nahi izaten dituzte.

— Zein eratako marrazkigintza landu duzu erakusketa hontarako.

— Begira, nik bi fazeta desberdin nabari ditut nire marrazkigintzan: haur giroan eginiko lana, eta adulloen giroan eginiko. Biak dira nire pertsonaren eta nire lanaren osagarri, biak bait naiz ni: nigan berbizitua dudana haurra eta 25 urteko gaztea. Ba, erakusketa hontarako haur giroan eginiko lanak aurkeztu ditut. Momentu berezi batzuei izaten dira. Ni denok bezala haurra izana naiz, eta haur hori galduta nuen, baina berbizitua ahal izan dut, eta ni naizen haur hori da momentu berezi hoietan lanean diharduena, erakusketa hortan azaldu ditudan marrazkiak egiten dituen. Orduan, giro hortan ari naizela, mundu optimista eta alai bat sortzen zait eta mundu horixe da marrazkietan agertzen dena. Mundu hori zuzenean, tartekorik gabe bizi dudana giroa da, izadia-

ren sentimen garbi eta jatorria, haur nintzenez bizi ahal izan nuena, eta momentu berezi hoietan berbizitzen dudana. Mundu hau arkitzeko asko lagundu didate eta laguntzen didate noiz behinka herrikan kanpo egiten ditudan egonaldiak. Izan ere hain problematiko bihurtu zaigu Euskal Herri hontan zaila egiten bait zaio gure haur hori birjaiotzea eta bizitzea.

— Baina, Jon, aldizkarietan ere ezaguna zaitugu, beste era bateko zure marrazkiak direla eta.

— Bai, eta hain zuzen hoiek osatzen dute lehen aipatu dudana nire bigarren fazeta hori. Haurarekin batera, ni 25 urteko gaztea ere banaiz, eta hain zuzen Euskadin bizi den gaztea. Eta beste momentu batzuei bizi ditut gazte honek. adulloen

giroko momentuak. Momentu hauetan mala letxe batek sortzen ditu ere marrazkiak, jasaten dugun egoera triste hau onar ez lezakeen mala letxe batek. Orduan, era hontako marrazkigintza bizi dugun egoera sozio-politikoak zuzenki eraginkoa da.

Beraz bi momentu bereziak eta desberdinak izaten ditut nire marrazkiak egiterakoan. Esan beharrik ez dago, haur girokoan sentitzen naizela gustoen, baina biak dira nire baitan sortzen diren momentuak, eta ez da harritzekoa, biak bait naiz ni: haurra eta gaztea.

— Zer eskaini nahi duzu pintatzean, zer bilatzen duzu, zertaz pentsatzen duzu?

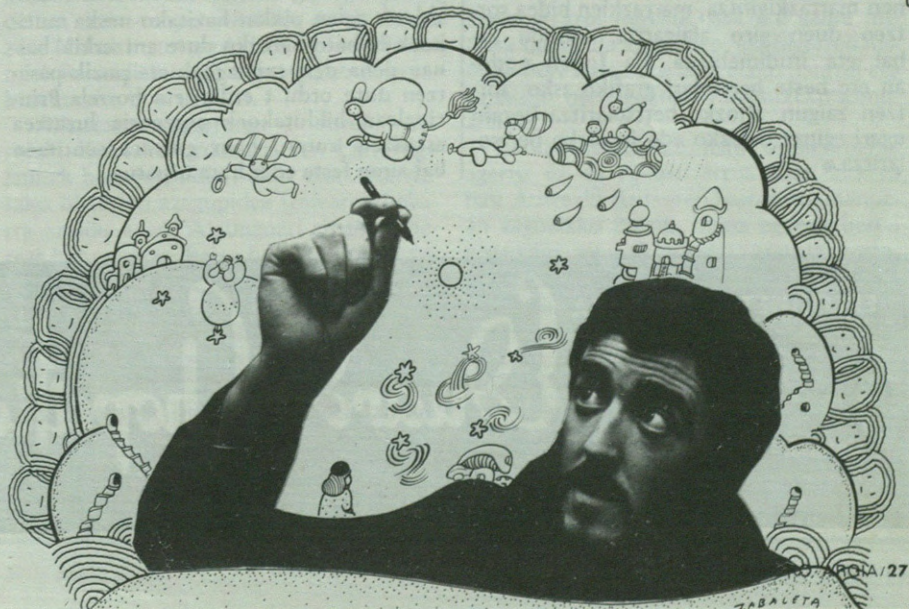
— Ez dakit ba zer esan. Neure barnean sortzen zaidana mundu baikor, alai eta pozgarri hori zabaltzeko nahi nuke. Neu pozik sentitzen naizen giro hori pasatu nahi nieke besteei. Ez dakit zer gehiago esan.

— Nahikoa esana dagoela, esanene nuke nere aldetik, horrekin. Eta uste dut oso beharrezkoa duela Euskal Herriak Jonek sortzen duen giro irudimentsu, baikor eta jolasti hori.

Zaila ahal zaizu marrazkilari profesioa?

— Bi alde ditu zailtasun horrek, Batek bizimodua ateratzea lan hortatik, eta nahiko zaila marrazkigintzak duen baloratzea. Orain artean ez du balorazio handirik izan euskal kulturaren munduan. Euskaldun eskultore eta pintoreek irabazita dute leku bat, baina marrazkilariok oraindik ere baztertu xamarrek aurkitzen gara gure herriko kultur mugimentuan.

— Behar bada azkenaldi hontan berpizte moduko bat hasi da zuzentzat ere, ala? Bai aldizkarietan, publikazioetan eta beste zenbait giroetan ez ahal da ber-

XARIBARIren BALANTZATXOA

Euskal Herriko antzerkigintzak jasaten duen urritasunean, noiz behinka izaten dugu antzerki berriren baten agerpena aipatzeko aukera, denok nahi dugun sarritasunez ez bada ere.

Hil honen 14na, Donostiako Xaribari taldeak beste obra berri bat estrenatzen zuen: "Balantzaxoa". Hau ere, talde honek aurrez azalduak dituen bi obrak bezala ("Batatz Nagusia" eta "Txano Gorritxo") haurrei eta neska mutiko gaztetxoiei eskainia da. Donostiako Principal antzokian izan zen estreinoa. Gainezka aurkitzen zen, eta berrehun bat lagunek kanpoan geratu beharra izan zuen.

Festa bat da Balantzaxoa, igande hortan mila lagunek bizi ahal izan genuena, eta Euskal Herrian zehar milaka lagunek biziko dutena Xaribari taldekoen laguntza ederrean.

Edoezein jai giro aspertu batetan hasten da guzia. Bi lagun balantzaxoan, gora ta behera, asperra uxatu nahirik. Giro hortan gauza asko hasten zaie gertatzen, eta ordu ta erdiz festa alai bat osatzen dute bi lagun hauek beste zenbait pertsonaiekin batera, eta antzokira bildurriko lagun guztiekin.

Bainan elkarrekin osatzen den festaren, euskaldun festa eder honen tartetan badira intrusoak ere, igandero eta egunero jasaten ditugunak euskaldun haurrokin batera helduagoak ere: madame diziplina, zinea, telebista, erdal ginol atzerakoia, eta abar.

Beraz, Balantzaxoa ez da jolas eta festa bakarrik. Intrusoen hanka sartzea dela ta, badu antzerki honek zerbait esateko ere, gure herri hontako haurren eta gaztetxoien egoeraz. Hontan, esan nahi aldetik agian pixkat hazitako neska mutikoek hobeto hartuko dute antzerkia, bainan dena dela txikiagoek ere pozik pasatzen dute ordu t'erdia; eta horrela Principalean bildutakoek antzerkia luzatzea eskatzen zuten, hain gustora sentitzen bai ziren festa eder hura ospatuz.

Hala ere, azken puntu hau aztertze-ko arazoa da, eta Xaribari taldekoei entzun diegunez, oso kontuan dute hori. Hain zuzen ba omen du asmorik talde honek haur beraiekin elkar hizketan sartzeko, ea nola hobe lezaketen antzerkia ikusteko.

Nire iritzian, nahiz eta pentsa hobe litekeela zenbait pundutan, orohar, oso ona dela antzerki hau, iruditzen zait. Eta oso ona dela. hain zuzen, bere osotasunean begiraturik: obra bera, lortzen duen haurren parte hartzea, haurren bizi giroari eskaintzen dion zabaltasun irudimentsua...

Beharrezkoak ditu euskaldun gaztetxo eta haurrak Xaribari taldeak sortzen dituen antzerki-mundu-festa-giro eder eta alaigarri hauek. Beharrezkoak ditu irudimena eta honekin datorren mundu ikuspegi zabal ta bizigarria.●

IÑAKI ZUBIZARRETA

➔ pizte honen adierazgarri zure erakusketari egin zaion harrera?

— Bai, behar bada bai, baina oraindik ere asko aurreratu beharra daukagu.

— Erakuskera amaitzen denerako, ba ahal duzu beste ezer pentsaturik?

— Bai, badut zenbait asmo eta ideia, baina oraindik zehaztu gabe. Agian marrazki animatuak egiten edo hasiko naiz, baina oraindik arazo asko dago konpondu gabe hortarako. Ikusiko dugu, zer gertatzen den!

Zai gaitu, Jon Zabaletak, zer gertatzen den horretaz. Lagun asko gara Euskal Herri honetan bere lanari garrantzi handia ematen diogunak, beharrezkoa bait du gure herriak gazteberritzeko Jonen marrazkigintza, marrazkien bidea sortzen duen giro alaigarria, mundu zabal eta irudimentsua. Ea Jonen ondoren ere beste bertsolari grafiko asko sortzen zaigun, ahozko bertsolaritza bezain ugari eginaz begizko edo irudizko bertsolaritza.●

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopeitia

Getaria, 10

Urrut: 41 77 51 - 42 27 00

DONOSTIA

ANTONIO ARRUE JAUNA HIL ZAIGU

Euskaltzaindiko bilkura eta lanetan beti lankide txintxo eta jarraikia izan dugun ANTONIO ARRUE jaunak betiko utzi gaitu. Gutien uste genuenean, gainera.

Egia da aspalditxotik aipatzen zuela bere on-eza edo gaisotasuna, baina kezka ematekoa ez zela gaineratzen zuen beti. Goian bego gure lagun zaharra! Zor zaizkion ainakoak izango ez badira ere, bihoz az lerro motx hauk haren oraoitzapenetan.

Asteasu-n jaioa zen, 1903. urtean. Estudioak Lekarotz-en eta Oviedo-ko Unibertsitatean eginak zituen. Lege gizona, Donostiako "Julio de Urquijo" Euskal Filologi Mintegiaren fundatzaileetakoa. 1954.ean euskaltzain oso izendatua. Hizlari trebea euskeraz. Euskaltzaindiko hainbeste euskal jaialditan eskeini digu bere hitz ederraren emaitza.

Lanak: Guztiak aipatzeko bat ere asmorik gabe, honako hauk behintzat go-goan ditut: Egan aldizkarian anitz urtez mantendu du bere sail jakina: "Jan-E-danak". Hortaz gainera Juan Bautista Agirre euskal idazleari buruz hitzaldia

(Egan, 1954); Gerriko euskal idazleari buruz hitzaldia (Egan 1956); Azkueri buruz hitzaldia (Euskera 1957); "Loramendi" olerkiari buruz hitzaldia (Euskera, 1960), Peru Abarka-ren edizio berriari hitzaurrea (Kulixka Sorta-n): Euskeraren batasunaz hitzaldia (Euzko Gogo, 1956); "Cuatro Poetas Vascos actuales (Iratzeder, Mirande, Gandiaga, Aresti)" hitzaldia (Euskera, 1963-64). Eta abar.

Ageriko lan hoietaz kanpora, ordea, distirarik ez duten lan ixil izkutu baina guztiz beharrezkoetan zutabe sendo eta leiala izan du beti Euskaltzaindiak Arrue jaunagan; esate baterako, jestioak egiteko orduetan.

1964. urtean Gero-ren edizioa euskeraz eta erderaz argitaratzeko Barcelona-ko Juan Flors-ek jarri zizkigun baldinkizunak beteko baziren diru mordo behar zen — Euskaltzaindiak ez zuena —, eta Arrue jaunaren jestioei esker eskuratu zen.

Lege gizon zen aldetik, Euskaltzaindiaren Arautegia berriztatze lanean gogotik

lagundu zuen. Eta are gehiago oraindik, Euskaltzaindiaren nortasuna Gobernuak aitortu zezan. Guzti horrengatik Euskaltzaindiak sekulako zorra du berarekin.

Lagunduko ahal digu orain ere zertuk! Halabiz.●

Fr.L. Villasante

ATAUN Liburuaren Aurkezpena

JOSE ANTONIO IMAZ — JUAN JOSE GOICOECHEA
JESUS AIZPURUA — BEGOÑA AZPIROZ
BENITO MUNDUATE — TOMAS AUZMENDI

ATAUN

Hil honen 10ean, Sanmartin bezperan hain zuzen, herriko Udaletxean ATAUN liburuaren aurkezpena izan zen. Bertara azkeneko orduan, herriko zenbait jende deitua izan zen, eta nahiko jende bildu zen. Mahai inguruan Udala, egileak, Joxemiel Barandiaran eta Donostiako Aurrezki Kutxako bi ordezkari.

Alkatearen agurraren ondoren, Aurrezki Kutxako ordezkari zen Larrañaga jaunak bere hitzaldiari ekin zion. Herrietako historien ezagupidea izatearen beharra azaldu zuen, Ataungoari aipamen berezi bat emanaz; baina hau ere aitortu zuen: laster Ataunen Aurrezki Kutxak ireki behar duen bulegoa dela eta, egun horretarako Ataungo historiaren euskal argirailpen bat hemen izango genuela, Ataungo sendi bakoitzari ale bana eskainiaz. Bi asmo nagusiok izan ziren egileek lan horretara bultzatu zituenak.

Berehala egileen ordezkari bezala, Joxantonio Imazek ihardun zuen, eta euskal argitalpena berriro ere eskatuz, libu-

ruko edo historiako gertakizun nagusien aipamen labur bat egin zuen, bukaran berriz ere euskal argitalpena azpimarratu, beharrezko baldintza bezala.

Joxemiel Barandiaranek, bere hitz garbi eta zehatzekin, historiari buruzko zenbait argipide eder eta sakon eman zigun, berak ohi duen bezala.

Euskarari buruz hau esan behar da: lan taldea, orain 5-6 urte lan horretarako bildu zenean, euskaraz argitaratzea izan zuela arrazoi nagusia, guk ere geure historia badugula agertzeko, eta bigarren historia hori batez ere ikastolako haurrei eta zabalago herri guztiari eskaintzeko asmoarekin.

Beraz historia hau, nahiz orain erdaraz agertu ez da egileen errua izan, aukera hau Aurrezki Kutxaren baitan eta menpean zegoelako baizik, baina egileek beren oinarriko asmoak aurrera ateratzearren, oraingoan posible izan ez bada ere, lasterrako euskal argitalpen bat lortu dute eta sendi bakoitzari ale bana hutsaren truke emango zaio, Ataungo herriari dagokion bezala.

Historia eta Euskararentzat egun haundi bat; herri iritzia nola edo hala aurreraterako da.●

BAIARRATE

AZAROA 28-5 ABENDUA

HITZALDIAK

Markinan, Lea-Artibaieko heziketa Egunei bukaera emateko, -25ean, "Ikastetxeak, Herria eta heziketa".

-26an, "Euskara eta heziketa". J.A. Etxezarreta sikologoak emanen ditu hitzaldi hauek, herriko liburutegian, ilunabarreko 8,30etan. GURASO ELKARTEAK antolatu ditu Heziketa Egun hauek.

Ordiziako Udaletxeko Areta Nagusian, abenduaren 3ko ilunabarreko 8etan, "Euskal Herriko erakunde sozio-politikoak" gaiak mintzatuko da Federico Zabala. AMETS-BIDE taldeak antolatu duen hitzaldi sailaren barruan izango da honoko hau. Hurrengo berri ere emango dugu bere garaian.

ZINEA

Donostian, Zine amateur lehiaketari bukaera emateko azaroaren 27ko iluntzeko 7,30etan, irabazi duten filmen proiektzioa eta sarien banatzea. Jakina denez, "Sociedad Fotográfica de Guipúzcoa" delakoak antolatu du lehiaketa hau eta Euzditek ez ezik, Catalunya, Espainia, Alemania eta Argentinatik ere bidali dituzte filmak. Hoietakoz batzu zenbait ikastola eta ikastetxetan erakusteko asmoa ere bada.

Bilboko Ekonomik Fakultateko Aula Magna, Sarriko Zine Klubak eraturik, azaroaren 30ean, "Thérèse Desqueyroux", Georges Franjuren (1962). Ilunabarreko 7,30etan, sarrera dohan.

Arrasaten, Besaide Mendi Elkarateak antolaturik,

- abenduaren 1ean, mendiaz filma batzu, Casimiro Goikoetxea, "Pirinaica" aldizkariaren lehendakariak zuzenduak. Arratsaldeko 8etan, S. Viator ikastetxean; sarrera dohan izanen da.

Donostiako Cine-Club Ateneok, abenduaren 2an, "La alegre divorciada" (EEUU), Mark Sandrich-ena, Fred Astaire eta Ginger Rogers-ekin 7,30etan, Andia kaleko 13an.

JAIALDIAK

Donibane Lohitzuneko JAI ALAI pelotalekuan, abenduaren 4ko arratseko 9etan, GALEUSCA, Miró Casabella, Pi de la Serra eta Benito Lertxundirekin, hiri hartako ikastolaren alde. Sarrerak -200 pta-BILINTX liburudendan salduko dira.

Bergarako pelotalekuan, "Bertsotan gatz": Lazkao-Txiki, Agirre, Azpillaga, Attola eta Igarzabal; baita Auntxa trikitilaria ere. Abenduaren 4ean, gaueko 10,15etan izanen da saio hau eta ASPACEKO hurren alde eratu da.

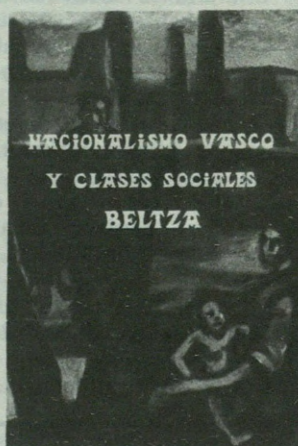
IKASTALDIK

Tolosan, kultur ikastaroaren barruan, hitzaldi hauek izanen dira aste honetan:

-azaroaren 30ean, "Politik izate eta erakunde sortzea: Nafarroa, Bizkaia, Araba, Gipuzkoa, Zuberoa eta Lapurdi".

-Abenduaren 2an, "Sozial egitura; ahaide nagusiak, hirien sortzea". Federico Zabala izanen da hizlari.

LIBURUAK

NACIONALISMO VASCO Y CLASES SOCIALES, Beltza. TXERTO. 203 orr., 350 pta.

Idazleak berak sarrean dioenez, "... la tesis fundamental del libro radica en la afirmación de que el contenido último y auténtico del nacionalismo político está en función de los intereses de clase del grupo social que los vehicula".

Aurrerago berriz hauxe dio, liburuak Euskal Herriaz hitzegiten duela, baina nazional arazoan koadro orokor bat egiten duela batipat eta hurrengoan Euskal Herriaren egoera zehazkiago aztertuko duela.

UGAZTUNAK. Textoa eta argazkiak Jexux Altuna. IKASTOLA Liburutegia. GORDAILU. 28 orr., 75 pta.

709. zenbakian aipatu genituen bi liburuxka hauek plaza-ratu dira. Dударik ez da ikastoletarako textugintza aurrera doala, huek ongi erakusten du-

ikastola liburutegia

VGAZTVNAK

7

ten bezala.

Euskara batuan datoz biak eta azkenean hiztegi ttipi bat dute, euskaratik gaztelania eta frantsesera.

EGUZKILORE

CUADERNO DEL INSTITUTO VASCO DE CRIMINOLOGIA

N.º 1

SAN SEBASTIAN
Octubre, 1976

EGUZKILORE, cuaderno del Instituto Vasco de Criminología. Número 1, 1976ko urria. Lehen zenbaki honetan aurkezpenaz gain, bi lan: "La peligrasidad y los jóvenes, prostitución, toxicómanos y ebrios habituales", Isabel Amunarriz,

2.000.000 PEZETAKO IRU ETXE-BIZITZA, GURE EGUBERRI-ZOZKETAN

Gure Eguberri'etako zozketa.

Urteero bezelaxe. Une berean zar eta berri. Eguberri berberaren antzekoa.

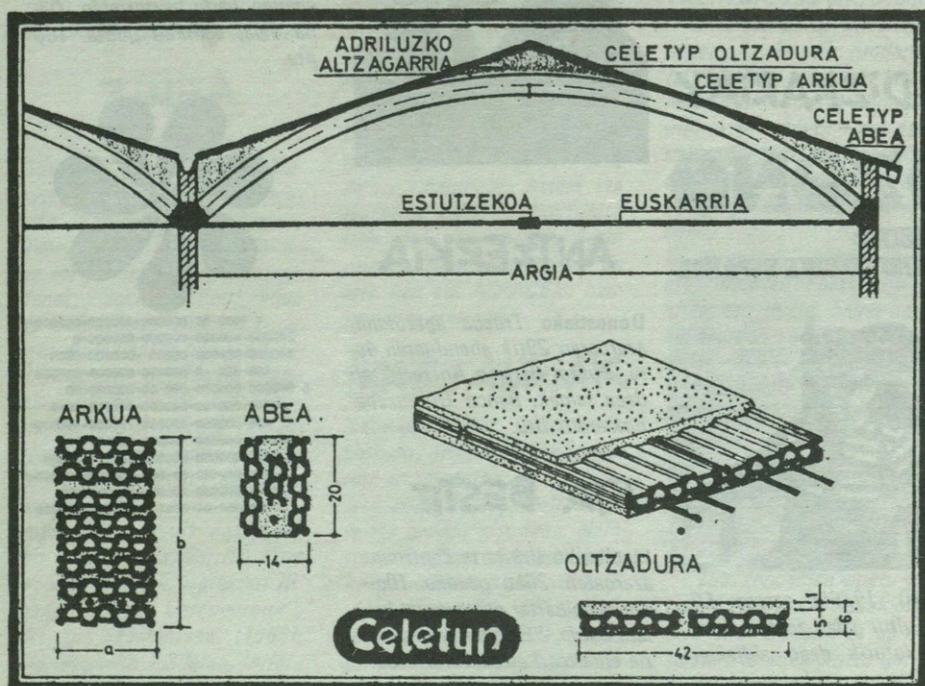
Donosti-Aurrezki-Kutxa'k aurtin, iru sari aundiren zozketa eratu du. Iru Etxe-bizitza edo bakoitzren balioa, bina milloi pezeta. Dirua aurreratzeke pozgarri, iru sari. Ospatzeko, amets-egiteko...

Donosti-Aurrezki-Kutxa'k zozketa au dala ta, gure-gure diran 'Eguberri-jai kutun auetan zuekin bat nai luke.

Donosti-Aurrezki-Kutxa

AZKAR - MERKE - ONDO

● Etxeentzat, lantegientzat, illuluentzat, kirol-lekuentzat, eliza, zinema, pelotaleku, almatzen eta abarrentzat zeramikazko gainak edo estalkiak prefabrikatzen dira.

● Arku tinkatuak eta sabalarentzat ha-beak.

● Nahi diren bezalako eta neurriko ohol-tzadurak. Lata matxenbratuak baino ho-beak eta jartzen errazagoak.

● Zernahitarako del ezazu leku haueta-koren batera:

Exklusiva:

CUNCHILLOS-LEACHE, S.A.
Iturralde y Sult, 11-6. dcha.
Teléfono: 233400 - Pamplona

Ordezkarik:

ARABAN: Exclusivas Serrano: Portal de Arriaga, 14-bis-5.º - Tel. 243344 - Vitoria.

GIPUZKOAN: Mendizabal-Unanue: Mayor, 1-bajo - Tel. 358678 - Andoain.

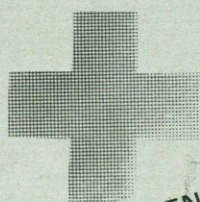
NAFARROAN: Gabino Ochoa de Eribe: Carmen, 34-2.º izda. - Tel. 211440 - Pamplona.

BIZKAIAN: Jesús de la Maza: Machín, 5-bis-5.º C - Tel. 4327266 - Bilbao-12.

LOGROÑO: Felipe Agorreta: Avda. Santiago, 5 - Tel. 645134 - Viana (Navarra).

pertsona haundien agiria

BIZIA BIZI DUZU
ZAINDU, ARREN !

GAZTERIAREN
CRUZ ROJA

Besteri, zabal, bihotz haundiz
eta benetan emanak.
Gizon haundientzat agiria.
Nahiz eta zaharrak izan.
Gizon alaiak. Irriparrez be-
tetako bizia opa diete:

adiskideei, ezezagunei,
arraiei, txoriei, loreei.
Eta nola lortu ere bada-
kite. Egunetik egunera
gizonago izanaz, eta duten-
txoa besteri emanaz.

Mundu osoak bizitza
osasuntsuagoa, alaiagoa
izateko da zure gaztetasuna.
Horren haundi bazara, eskura
agiri hau eta ezar zure argazkia.

bizia bizi duzu: zaindu arren

Guk badakigu nola lortu

Har ezazu
GAZTERIAREN
cruz roja

Zuzendu Cruz Rojaren batzarrera

